

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
: kozo felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
: kozo összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

SZLEZÁK LÁSZLÓ

Bur villamos vasut-
órház megállóhely.

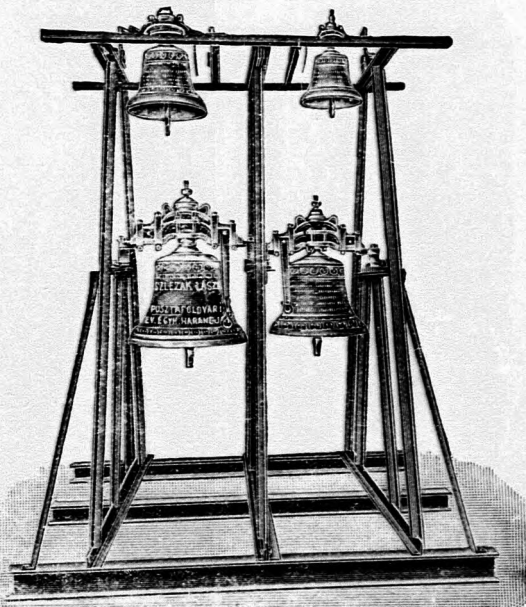
1900. évi párisi világ-
kiállításon kitüntetve.

Budapest, VI., Frangepán-u. 77. szám. (Saját házában)

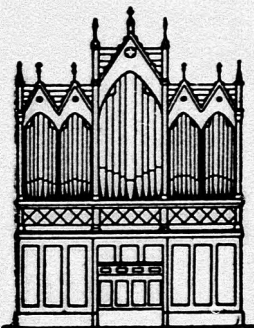
Ajánlja legjobban berendezett harangöntődjét a nemes egyházak részére. Harangokat bármily nagyságban ujonnan önt, régi, repedt, vagy nem összhangzó harangokat a legmagasabb árban átveszi és átönti a legsebb zengzetben, a legfinomabb harangérből, tiszta csengő hanggal. Minden harang hangja előre határozatlik meg. — Különösen ajánlja a legjobbnak bizonyult és a legkönnyebben kezelhető harangfelszereléseit, amelyek a torony falait nem rázzák, akár kovácsolt-, akár öntöttvas szerkezettel. A legújabban öntöttem a mattyi, a szentesi ref. öregtemplom harangjait; átszereltem és vasállványokra helyeztem a karai, sussai, szentendrei, tiszadadai, zádorházai, orosházai, apáthegyaljai, szelistei stb. egyházak harangjait, jelenleg öntöm a törökszentmiklósi ref. egyház 4 harangját kb. 3400 kg., a klenóci ev. egyház nagyharangját 2400 kg., az olaszliszkai egyházét 600 kg. súlyban.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál és kívánatra a helyszinére saját költségen utazik.
Számos egyházi elismerés! Telefonszám: 174—16.

harang-ércöntőde, harangfelszerelés
és haranglábgyár

Ezen harangok 1913-ban a pusztaföldvári evang. egyház részére készültek, méltóságos Balla Mihály miniszteri tanácsos úr rendelésére.

RIEGER OTTÓ

gőzüzemre berendezett és a kir. udvar orgonagyára. — Hazánk legnagyobb orgonájának, a király orgonájának (koronázási templom) alkotója.

BUDAPEST, X., Szigligeti-u. 29. * Császári és királyi udvari szállító. —

A bécsi, párisi, pécsi stb. kiállításon kitüntetve. Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnomású osőrendszerű (pneumatikus), tartós, nemes hangú orgonákat szállít.

40 év óta 2000-nél több orgonát szállított, közte a „KIRÁLY ORGONÁJÁT”, amely mű ezidő szerint hazánk legnagyobb orgonája. 80 változatú villanyerőre berendezve.

Orgona javításokat és hangolásokat a legmérsékeltébb árban teljesít. Orgona jókarban tartását elvállalja. Katalógussal, tervezetekkel és rajzokkal kívánatra díjmentesen szolgál.

RIEGER orgonagyára 40 évi fennállás óta 2000 orgonát szállított.

Egyházak,
iskolák, hivata-
lok, takaré-
pénztárak és
magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

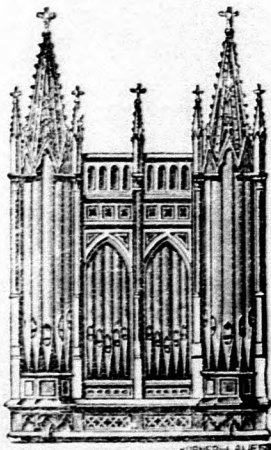
Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SZAKSZERŐ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT.

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA
VÁLLALATA 0 0 0 0
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.

Csak első
díjakkal
kitüntetve.

Alapított
1907-ben.

A pécsi
országos
kiállításon
állami
aranyérem-
mel kitün-
tetve.

Alapított
1897-ben.

Angster József és Fia

Pécs.

Orgona- és harmoniumgyár

A budapesti bazilika nagy orgonájának építője. Ajánlja
kitünő hang- és erős szerkezetű légnymatu es elek-
tromos berendezésű

Orgonáikat

a legjutányosabb árak mellett, művészi kivitelben. —
Raktáron kitünő hangu

HARMONIUMOK minden nagyságban

Elektromos fújtató készülékek.

Arjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

NOVOTNY ANTAL FIA

harangöntőde és vasharanglábgyár
Temesvár, Gyárváros.

Ajánlja magát több
évi szavatolás mellett
régii harangok újraön-
tésére, valamint új ha-
rangok és teljes ha-
rangcsoporthok előre
meghatározott hangok
utáni elkészítésére. Kül-
önösen ajánlja saját
találmanya új mo-
dern atlynkasztott

harangjait

melyek felső részükön
a hegedüéhez hasonló
S alakú nyílásokkal
vannak ellátva és azért
erősebb, terjedelme-
sebb és mélyebb han-

guak, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgos harang
hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánl
továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet
nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványoka-
Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgál-
hatnak — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy
éremmel kitüntetve.

Király balzsam

Köszvény és
csusz ellen.

◆◆ Legujabb gyógyszer. ◆◆

Ezen balzsam legujabb gyógyszer ugy belsőleg.
mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. Király-bal-
zsam készítményem mint házi szer szükséges, hogy min-
den háznál kéznél legyen, mert ugy belsőleg, mint kül-
sőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikaras-
nál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb
fájdalomesillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják kösz-
vény nél csuznál továbbá
meghüleséknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat.
Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz
lehellet szagtalanításra 1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6
kor. 5 fill. Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem
használ mást csak a
hires

Hajdusági pedrőt!!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes
hajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K.
65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany egyszarvu“ gyógyszer-tára a hol mindnn bel- és
külföldi gyógyszerkülönlegességek erdheti árakban szere-
hetők be.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások kúrdendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak kerülnek. ::

Őszi imádság.

Irta: **Papp Géza** nagylaki ref. lelkész, a 4. honvéd gyalogezred tábori lelkésze.

Mint a vándormadár, ha hervad a határ, szárnyra bocsátkozik s szebb hazába elszáll, úgy a mi lelkünk is az imádság szárnyán repülni vágy' mostan boldogabb világba, hol a béke hona áldott esőndje terül s az üdv fénylő napja ragyog mindent körül. Mennyei jó Atyánk! Hozzad vágyunk, csöndben, a Te közeledben, elrebegni imánk'. A Te közelléted a békesség hona! A Te tekinteted az üdvösség napja!

Messze van tőlünk a békesség hazája; talán még messzebb az üdvösség országa. Hányszor öltöztünk föl ünneplő ruhába, hányszor álltunk itt meg, a hit templomába': és ég felé törtek imádkozó kezek, megnyíltak a búban elgyötördött szívek s a lelkünk szállt fel... fel... a hit világába, hogy nálad megpihenjen, boldog mennyországba', ahol Te lakozol örök boldogságban s bölcsen uralkodol nagy hatalmasságban. Valahányszor szívünk titkos zára nyílt az áhítat óráján és imánk égbe szállt, szomorú, bús arcunk mindjárt fölragyogott, fölzaklatott lelkünk mindig megnyugodott. De amikor aztán az imádság szárnyán ismét visszaszállunk a bűnben vén földre, ahol rózsza nem hajt, csak sötét cipruság, mindenütt vér és gyász és csak szomorúság, virágok hullásán, a nyár elmúlásán, nagy, bús csatamezők őszi hervadásán csakhamar elborúl szemünk mosolygása, azonnal odalesz lelkünk boldogsága. Ó, ha végignéznünk a fonnyadt határon, mennyi magyar rózsza hervadt el a nyáron... idegen határon szerle-széjjel szórva, Istenünk, csak Te vagy a megmondhatója!...

„Hullatja levelét az idő vén fája, terítve hatalmas rétegben alája“. Itt még zöld a levél, amodább már gyászol; halkuló hangokra ráte-

rül a fátyol. A vándormadarak már útnak indulnak, boldogabb hazába, ahol nyár van most is de mi nem szállhatunk jobb hazát kereső költöző madarak nagy vándorútain. Mikor a madarak tarlók felett járnak, mikor a virágok szinte lenné válnak, száll a mi lelkünk is a sóhajok szárnyán messze, idegenbe, ismeretlen tájra, ahol magyar hősök mennek emelt fővel s a földre roskadnak búsan, vérző szívvel. Nyomukban magyar ősz vonúl át a tajon, a havasi gyopár piros színben gyászol. S az idegen égen szegény Magyarország bús, csillagos gyásza ott tündöklök szépen... És idegen földön véres tarlók felett a bús őszi szélben magyar gyász kesereg... Nem kérünk mi, Atyánk, Tetőled más hazát, csak ezt tedd boldoggá, e szép, magyar hazát! Olyanná tedd fáját, amilyen a palma: a súly alatt nőjjön hatalmasra, nagyra. Népe legyen nemes, legyen a Te néped! Te légy a vezére, magyarok Istene! Mi pedig, jó Atyánk, hadd, legyünk olyanok, mint a kertben nyíló őszi fehér rózsza: borús nappaloknak, deres éjjeleknek edzett szép virága, üde tisztasága. Lelkünk legyen erős a nehéz időkben! Szívünk legyen tiszta a kísértésekben!

Mennyei jó Atyánk! Valahányszor lelkünk szállani vágy' hozzád, az imádság szárnyán, hogyha vágyunk ismét boldogabb világba, a Te közeledben, elrebegni imánk: közelléted legyen békességünk hona, tekinteted legyen üdvösségünk napja! Ámen!

Protestáns gyűlések.

A debreceni nagy gyűlések jól sikerültek, a magyar kálvinisták és a magyar lutheránusok testvéri találkozása emelkedett hangulatban ment végbe.

400-nál többen jelentették be eljövételüket és ugyanennyien lehettek a közeli vidéki és helybeli tagok, lelkészek és tanárok is. Ezenkívül ott volt az érdeklődő

nagy közönség is, mely a templomi istentisztelet, a gyűlések eleji nagy beszédek és az ünnepi lakomákon elhangzott pohárköszöntők iránt érdeklődött.

Ezek a pohárköszöntők most sem voltak pusztán udvariassági tények, hanem a gyűlés hangulatából, az idő körülményeiből s a lelkek hitvallásából, mint különböző tényezőkből alakult eredők kivetítődései; érdekesebbnél érdekesebb nyilatkozatok, melyek midőn személyt említettek, akkor is elveket és eszméket hirdettek. A magyar nép trón és trón iránti hűségét, a protestánsok közti szövetséget, a protestantizmus szabad szellemét és ez alapon a különböző egyházak tagjai s a művelt magyarság közti testvéri együtt működést. Ezek a felszólalások s a hozzájuk hasonlóak adták meg a hivatalos összejövetelek mellett a debreceni nagy gyűlések eredeti jellegét, amelyben nem csak a gyűlés tagjainak szelleme, hanem a helynek a lelke is megnyilatkozott.

A hozott kétségtelenül fontos határozatok (magyarizatos biblia), rendszer változtatást jelentő választások (Baltazar Dezső a M. P. I. T. stb.) programszerű előterjesztések és kinyilatkoztatások mellett, ezek a szabad társadalmi jelenségek képezik a testvéri találkozás fénypontjait és utóljára, de nem utolsósul a *Kálvineum* felavatása.

Lám magáért ezért az alkotásért is érdemes volt az Orle nagy harcát megharcolni és a lelkes szövetséget létre hozni. Egymillió nyolevanhétezer korona az egyesület vagyona. Ennél is nagyobb, hogy a nagy árvaház és nevelőintézet megalkotása sikerült, s hogy a *Kálvineum* már tényleg működik és sok boldog, vidám gyermek tanul, nevelkedik, fejlődik falai között, tágas játszóterein illetékes nevelők, rátermett képzett, lelkes nevelők gondjai alatt.

A protestáns gyűléskezéseket mi csak társadalmi szempontból tartjuk értékeseknek. Mint kormányzó, kitűzött feladatokat végző társaságok és alkalmak szerintünk nem a mai időkbe valók. Olyanok mint a banderialis felvonulások, vagy a középkori lovagtornák. Sokszor

erős kopja és lándzsatoréssal járnak, de nem változtatnak a köz helyzetén és nem alkalmasak a rendszeres, a komoly, a beható felelősségteljes munkára. Gyűlés formájába burkolt bizottsági abszolútizmus ez és legtöbbször a jóakarató dilettantizmus kísérletezése.

Nehéz időkben azonban éppen ezek a tömeges felvonulások azok, amiken a kibontakozás megfordul.

A mikor a lelkek telve vannak érzellemmel s az ész mindenütt a kibontakozás útjait keresi és az emberek a vezetőktől mindenütt valami megnyugtató, eligazító, kitartó kijelentést várnak: akkor ez a rákosországygyűlési, banderialis felvonulási, dísz lovagtornázási, nagy bankettezési kopott, üres módszer olyan hatalmassá, hatásossá válik, hogy benne résztvevén érezzük, mint a kezdet kezdetén és a közlélek lüktetését és a kettős tüzes láng lobogását látjuk s az apostoli kor csudáit várjuk.

Ilyen volt a lefolyt debreceni októberi nagy gyűlés is. Most a világfelfordulás végén biztatást jelent s a szerencsés kibontakozás hitét erősíti. Mint testvéri találkozás önmagában is nagy értéket képvisel. Mint program a jövőre a fejlődés, a testvéri szövetség, a boldog megépülés réménységével tölt el. A jó Isten váltsa mind ezeket valóra.

Vándor.

Titkári jelentés az Orle. VIII-ik kongresszusára.

— 1915. okt. 27. —

Mélyen tisztelt Kongresszus!

Midőn több mint két esztendővel ezelőtt az Orle. VII-ik nagygyűléséről, melyen először jelentek meg evang. lelkesítéstestvéreink, eltávoztunk, azt hittük, hogy a küzdelmek és vívódások korszaka után végleg megnyílt előttünk a hétköznapi munkatér kívánatos mezeje s még

GEBAUER KÁROLY ÉS TÁRSA

ELSŐ DEBRECENI TEMETKEZÉSI INTÉZET. — (KOSSUTH-UTCA 2-IK SZÁM.)

Debrecen sz. kir. város legrégebbi temetkezési vállalata. Alapított 1868. évben.

Elvállal temetések rendezését Debrecenben, valamint az ország bármely részében, a legmagasabb kivánalmaknak megfelelő kivitelben.

Kegyeletteljes pontossággal végez exhumálást, hulla szállítást minden országból vagy a harc-tér bármely részéből, előre megállapított legszolidabb árak mellett.

Állandó gyári raktár:

Minden kivitelü érc, fa, selyem, bársony, bronzirozott és fényezett koporsókból, dús választék művirág és ércz koszorúkból.

Sürgőny cím: Gebauer temetkezési intézet Debrecen.

Telefon: nappal 103-ik szám, éjjel 60 szám.

Temetések megrendelése éjjel is elfogadtatik.

csak nem is gondoltunk arra a világfelfordulásra, melynek borzalmai már éve múlt, hogy körülörvénylenek.

Soha még nagyobb veszedelemben nem forgott állami lételünk s hogy mégis megmaradhattunk, Isten után a protestáns germánokkal való szövetségnek (ehhez kell nekünk az általunk eddig annyira szeretett angolokkal szemben ragaszkodni) és a magyar nép közmondásos hazaszeretetének, trón iránti törhetetlen hűségének és a magyar katonák halált megvető hősi vitézségének, bátorságának köszönhetjük.

A magyar nép ebben a rettenetes harcban oly fényes tanújelét adta a népek hazája előtt, a nagy világ előtt államfenntartó hivatottságának, harci képességének és nemes áldozatkészségének, hogy ennek próbái és naponként ismétlődő jelenségei előtt mi, a magyar nép papjai épen nem mehetünk el szóltanul s meg kell ragadnunk minden alkalmat, hogy a hűveinkkel, a magyar nép fiaival való közösségünket megbizonyítsuk, hogy a trónnak, öreg királyunknak a néphez és a magyar népnek a vele együtt érző agg királyhoz szerencsét kívánjunk, hogy a nagy harc diadalmos bevégzésére Isten segedelmét, a csatatereken vérző s idehaza dolgozó, virrasztó magyar népre az ég minden áldását lekönyörögjük s erős fogadalmat tegyünk arra, hogy mi e népet, mellyel eddig is éltünk, melynek világi vezérei jelenlétükkel most is megtisztelték (gróf Degenfeld József, György Endre, Márk Endre, Domahidy Elemér főispán stb.), soha el nem hagyjuk, az új, boldogabb időkben — amiket minél előbb hozzon el az Úr kegyelme — jogait kivívni igyekezünk, testi-lelki jólétének előbbvitelén tehetségünk szerint tovább munkálkodunk s a lelki-testi jólét feltételét képező vallás-erkölcsi és szellemi műveltség áldásait számára biztosítani kívánjuk.

A múlt testvéri találkozón is felhangzottak ilyen fogadkozások, aminthogy régóta, eleitől kezdve él a magyar református papság kebelében a magyar haza, nemzet és trón iránti forró szeretet. Ebben az érzelemben nincs köztünk különbség s a mi elnökünk, midőn a magyarság egyesítésén fáradozik, midőn a hadba vonult katonák lelkiszükségleteire elsöben hívja fel a közfigyelmet, midőn úgy bent az országban, mint a külföldön magyar katonaothonokat létesít, papjait a betegek ápolására küldi s maga is a harcterekre indul őket lelkesíteni, és a vallás vigaszában részesíteni, mindent megmozgati hogy a nagy harcban életünkkel, vérünkkel, minden vagyónunkkal teljes részt vegyünk; csak mindnyájunk közérzését fejezi ki s ennek a hazafias, a hazának hű fia-

kat nevelő (milyen súly esik erre a családos, izig-vérig magyar papságra ebben a nehéz időben!), sokat sajnárgatott református papságnak igazi exponense és hű képviselője.

Nem csoda azért, ha a múlt évi nagy találkozón mindenkit megzavart váratlan lemondása, mindenki el-telt marasztásának, visszanyerésének óhajtsával s az egész gyűlés osztatlan lelkesedéssel fogadta a hirt, hogy kész újra visszatérni az Orle. élére. Éljen az elnök! zúgott fel akkor, éljen szóval fogadjuk most is, midőn a *hét év munkásságáról* beszámolni s a szerencsésnek várt jövő terveinek szálait bontogatni és a boldogabb jövőt a szeretet aranyserlegével köszönteni készülődünk.

A múlt gyűlésen az állandóan napirenden tartott s az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásához fűződő vallás-egyenlőségi eszmék és a soha el nem ejtett lelkész-képzés átalakítási vágyakozások mellett, főleg három nagy dologra nézve adtunk az elnökségnek s a nagy választmánynak és a különböző bizottságoknak megbízatást. Ez a megbízatás a *vallásos néplap* megindítására, a *Kálvineum* fiú-árvaházának Bőszörményben való felépítésére s a *reformáció négyszázados jubileumának* előkészítésére vonatkozott.

A *vallásos néplap* nt. Uray Sándor debreceni lelkész kitünő szerkesztése mellett már második évfolyamába lép. Szerkesztőjét, olvasóit, terjesztőit köszöntsük örömmel.

A *Kálvineum* felépítése megtörtént s a múlt év őszén már épen ennek a felavatására és *ünnepélyes megnyitására* kellett volna összegyűlnünk. Készüljünk ehhez felemelő érzésekkel. (Ez az épület és intézmény a mi igazi dicsekedésünk és érdemünk.)

A háború viharai között az ünnepély elmaradt, a megnyitás és a használatbavétel azonban megtörtént s a szépen felépült falak vidám papfiúkkal és tanulni vágyó muzsasereggel népesültek. Az Istennek legyen hála, aki adott nekünk diadalmat s az ő hű szolgáját, Kiss Ferencet ennek a nagy munkának a bevégzésére képesítette. Áldassék az Úr szent neve s a derék Kiss Ferenc vegyen tőlünk tisztességet. Mindnyájan pedig lelkesedést arra, hogy sorban a losonci papeányok árvaházát is megépítsük s hogy ezekben a rettenetes időkben a *magyar nép árváinak összegyűjtésére* is vállalkozni bátorodjunk.

A magyar nép soraiban rettenetes hézagok estek. Ezer sebből vérünk. A hézagokat kipótolhatjuk, ha a

Költségvetést díjmentesen készít.

BARTHA ISTVÁN

A magyar államnak és a vármegyének állandó vállalkozója.

kövező-mester és útépitési vállalkozó Debrecen, Kossuth-utca 35-ik szám alatt.

Városoknak és községeknek készít gyalogjárdákat faragott kővel, téglával, kocsi-utakat mindenféle kivitelben, — úgyszintén átrakásokat is jutányosan elvállal. ♦♦♦♦ Telefon-857.

*

hadban elesettek árvaát összeszedjük, felneveljük, ha a nép sebeit kötözgetjük, ha az új boldogabb világban a népet jogokhoz és megélhetéshez segítjük. Ha külföldön lájzdokló vércinket visszasegítjük, ha a tiszta családi élet és sok gyermek áldását becsültté és kívánatossá tesszük. Adjon nekünk erre is erőt az Úr kegyelme. Hogy valahogy vissza ne riadjunk ettől a munkától. Hogy valahogy vissza ne lépjünk ezektől az áldozatoktól. Most tértek vissza azok az idők, amelyekben az Idvezítőt egykor a földön várták. Ma újra hangzik es ismét valószínűságra lett a szózat, hogy aki megtartja az ő életét, elveszti azt, s aki leteszi az ő életét a Jézusért, megtalálja azt.

S a mi hiveink, a mi fiaink bátran le is teszik életüket s a mi hiveink, a magyar nép híven áldozik.

Örvendetes dolog, hogy az áldozatokban a mi egyházaink nem járnak legutól. Mi kezdtük a harangok felajánlását (lásd P. E. I. L. és D. P. Lap) s a mi körünkben hangzott el a szózat arra is, hogy ha kell, aranyunkat és ezüstünket, templomi szent edényeinket is odaadjuk a haza oltárára.

A harangok tekintetében rendszeres összeírásra volna szükség s valami közintézkedésre (ez úgy értesülünk, hogy már folyamatban is van), hogy az atvett ére majd a győzelem után visszapótolassék. A szent edényekre még nem került a sor, de itt a legfőbb ideje, hogy a háború bevégzéséhez szükséges pénz előteremtéséhez mi is tehetségünk szerint közreműködni igyekezzünk.

Minden egyháznak most van alkalma arra, hogy hazafias áldozatkészségének megmutatása mellett nagy alapítványokat s tőkét szerezhessen. Jól kamatozó hadikölcsönt kínál az állam. (Régen egyszerűen elvette a pénzt.) Államkölcsönt kell jegyezni azért mindegyházunknak, minden intézményünknek, egyleteinknek s különösen a közegyháznak. Le kell jegyezni a Földhitelintézetnél levő tőke megfelelő részét s hasonló eljárásra kell buzdítani a kerületeket, iskolákat. Ki kell vinni, hogy minden egyház jegyezze le a meglévő készpénz

vagy várható jövedelem tizszeresét. Az államkötvények kamata 20—25 év alatt letörleszti az egész jegyzett összeget! Az ingatlanok értékének feléig is lehetséges a jegyzés. Az az egyház, iskola vagy közintézmény, amelynek adóssága van, amelyik egyházfenntartó alapot akar létesíteni vagy épületet emelni: az ezen célra szükséges tőkét most a hadikölcsönben való részvétel útján legkönnyebben előteremtheti. Csak akarni kell. Ez nemesak mi rajtunk áll. Csak buzdítani, lelkesíteni kell. Ez már egészen a mi hivatásunk.

A nép fél a kölcsöntől s nem szívesen adja ki a pénzt. Földvételre tartogatja. Biztassuk, világosítsuk fel, hogy földet, jogot így biztosabban szerez; hogy pénzével az állam függetlenségét vásárolja vissza, hogy az államkötvény vételével magával is jót tesz s mint állampolgár is csak úgy emelkedik hivatása magaslatára, ha a pénzt, vagyont, amit a haza földjéből vett, amit az állam adott és biztosít, államkötvényekbe fekteti. Magyarazzuk meg neki, hogy a pénz, a vagyon azokhoz az értékekhez, amiket már eddig is oda kellett adni s amiket eddig is odaadtunk — fiaink életét, testünk épességét — sokkal csekélyebb. Értessük meg vele, hogy még akkor is, ha mindenünket is oda kellene adni, akkor is csak azt adnók, amit a hazától, a haza földjétől vettünk s ami mind elvesz és értéktelenné válik, ha elvesz a haza. De az nem veszt el. Az a bátor lelkesedés, mely még a próféta fiakat is a honvédó vitézek sorai közé hajtotta(s még voltak jámbor, Archimedestől lelkedzett lelkek, akik ezért is követ dobtak reánk) s az Isten kegyelmével a magyar vitézség és honszeretet csodaival ezután is meg fogjuk tartani. És a magyar katonák s közte a mi fiaink hősi bátorságához méltó lesz az itthonmaradottak áldozatkészsége és magaviselete is.

Új ég és új föld készülnek reánk az új időkkel, amelynek szelét már érezni véljük. A világháború vége felé jár (legalább mi azt hisszük), itt az ideje, hogy a hátralevő nehézségek leküzdéséhez erőt adni, a jövő berendezkedéshez tervet s tanácsot keresni mi magyar

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. oooo

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

református papok is igyekezzünk. A jövő s még inkább az 1917. év, a reformáció négyszázados jubiláris éve, amint hittel valljuk és várjuk, boldog, békés kornak kapuját készül megnyitni számunkra. Csak tartsunk ki, csak bízzunk a győzelemben és nagy alázatossággal és töredelemmel készüljünk a várva-várt időkhöz. Készüljünk tehát mi is, az Orle.-ben egyesült magyar ref. papok is: az Isten igéjének hatásosabbá tételével, a magyarázatos biblia kiadásával, a testvér protestánsokkal való baráti kézfogással, s ami az együttműködés feltétele: a *Protestáns Szövetség* megteremtésével s ha erőnk engedi — a mostani veszedelmek közt elért felekezeti béke alapján — a minden felekezeti korlátokon kívül álló *Magyar Szövetség* létrehozásával; napi munkáink, szorosabban vett hivatalos feladataink pontos, lelkiismeretes végzésével, a keresztyénség igazságainak fokozottabb megvalósításával, az Istenországának szíveinkben és embertársaink szívében való felépítésével s különösen a magyar nép boldogságának erős keresésével, fogzatkozásainak, hibáinak tervszerű leküzdésével, az önzés, az alkoholizmus, a szeretetlenség elleni harccal, a műveltség áldásának terjesztésével. E harc sikerére nézve hitem szerint előbb-utóbb elkerülhetetlen lesz egyházunk régi szabadságának visszavétele és biztosítása és annak a félénk akciónak, amelynek a Kálvin-szövetséges másik párt, de nem ellennevét ajkára venni próbálja, határozott kézbe vétele, tervszerű előkészítése és fokozatos megvalósítása.

Az 1848: XX. t.-c. csak félig tesz igazságot, amikor nekünk is annyit rendel (de nem annyit ad), mint az öregebb testvérnek. A teljes igazság az lenne, hogy mindenik egyház vagy annyit kapjon, ami őt megilleti, vagy teljesen a maga erejéből tartsa fenn magát. Most az egyenlő segély elve alapján állunk és ennek dacára a tény az, hogy a testvér kath. egyház egyfelől boldogan élvezi a nagy állami közvagyonot s másfelől igényt tart a lélekszám szerinti segélyre is, de léte enélkül is biztosítva van; mi pedig iskoláink, tanítóink, papjaink, sőt híveink és közegyházunk maga is mint hivatalos szervezet jóformán csak az állam erejéből táplálkozunk és teljesen függésbe kerültünk az államtól. Az állam vette át az ősi debreceni főiskolát is, mely mint egyetem a régi százados intézménynek folytatása és megkoronázása s melynek tanárai, vezetői minden alkalmat megragadnak arra, hogy az ősi múltat honorálják s a velünk s a vezetőinkkel való egyetértést megbizonyítsák, de mégsem a régi kollégium többé. (Az egyetem rektora most is részt vesz ünnepségeinken s a tanárokat is maga verbuválja és maga vezeti.)

Az egyenlőség elvéből való táplálkozás s az állam segítségéhez támaszkodó rendszer most érte el a tetőpontját és az állam pénzereje, a múlt érdemeinek forrása úgy, ahogy, a mi támogatásunkra is buzog.

Mi lesz azonban, ha e forrás kiapad, ha a rette-

netes háború lehetetlenné teszi, hogy az állam, ha még olyan kész volna is rá, az egyházakat tovább támogathassa?

Nekünk gondolni kell erre az eshetőségre is, de elvi szempontból is meg kell tenni a lépéseket az iránt, hogy egyházaink régi függetlenségét lassan-lassan visszaszerezzük. Ez történhetik az *egyházfenntartási alapok* létesítésével, *új anyagi erőforrások* feltárásával (Prot. bank, nyomda stb.); de történhetik az által is, hogy lelkészeinknek megadjuk a lehetőséget a lelkészi pályával nem ellenkező pályák, különösen az orvosi pálya elvégzésére. A magyar nép ezrei, százezrei nélkülöznek az okos, a hozzáértő, a szerető, a gyógyító kezét s nem tudnak orvoshoz, szakszerű ápoláshoz jutni. A gyermekek nagy százaléka vész el az okszerű gyógyítás elmaradása miatt. E téren akár csak a diakonissza-intézetek és házak felállításával is nagy szolgálatot lehetne tenni a magyarságnak. S mire vagyunk elhivatva, ha nem erre a szolgálatra? A Megváltó nyomai fénylenek előttünk s boldog, ki az ő nyomdokain járhat.

De nem folytatom tovább. Röviden jelentem, hogy tagjaink száma 1710-re szaporodott s hogy a múlt évben 97-en léptek be soraink közé. Legyenek üdvözölve az Úrban, aki az élet. Elhaltak 65-en. Pihenjenek az Úrban, akiben éltek. Választmányi gyűlésünket Miskolcon tartottuk s ott alelnökünket, dr. Tüdös Istvánt üdvözöltük. Múlt évben 14,756 korona bevételünkkel szemben 12, 547 koronát költöttünk s ebben a lapra 10,000 koronát. Lapunk dr. Lencz Géza szerkesztése alatt virágzik s néplapunk, a „Vasárnap” is Uray Sándor lelkész vezetése alatt nemcsak meg tudott állani, de tért is nyert és örvedetesen növekszik.

Összegezzünk.

Üdvözöljük a királyt s hódolunk a magyar népet megértő alkotmányos fejedelem előtt. Köszöntjük az ismét elünkre állott vezért s kívánunk neki napjaihoz napokat, a magyar nép s a ref. egyház érdekében vívandó harcában további diadalokat.

Szeretettel gondolunk a hadsereg szolgálatában álló lelkészeinkre, a hős honvéd debreceni theologusokra, akik a magyar nép fiaival együtt küzdenek és véreznek.

Fogadást teszünk, hogy a magyar népet sem jó, sem rossz napjaiban soha el nem hagyjuk, hogy szellemi és anyagi haladásán, sebeinek bekötözésén, árváinak összeszedésén, jogainak biztosításán teljes erőnkől munkálkodni fogunk.

Hálát adunk az Istennek, hogy a Kálvineum megépítésére megsegített és tisztességet teszünk a Kálvineum elnökének, Kiss Ferencnek.

Örvedetes tudomásul vesszük, hogy a mi vallásos néplapunk megindult és terjesszük azt híveink, a magyar nép körében.

Rábírní törekszünk egyházainkat, iskoláinkat, híveinket, hogy az államkölesönjegyzést tökegyűjtésre-nagy alapítványok tevéseire felhasználjuk s magunk is menjünk elöl jó példával.

Köszöntjük a debreceni egyetemet, mely a mi ősi kollégiumunk folytatása és a 400 éves jubileumra előkészítő bizottságot megbizzuk azzal is, hogy a magyarázatos biblia mellett a magyar biblia kiadását is tervbe vegye s hogy a nagy ünnep programját megfelelően kiszélesíteni s abba az egész magyar népet bevonni igyekezzék.

Elhatározzuk, hogy a Protestáns Szövetségbe egyházaink, iskoláink, presbiteriumaink s minden egyházi együletünk és intézményünk részéről belépni kívánunk s mindent, ami a testvéri egyetértést megháborítaná, el-távolítani s mindent, ami az egymás iránti szeretetben megerősíthet, előmozdítani igyekezünk. És végül eszünkbe vesszük, lelkünkbe fogadjuk az egyház szabaddá tételének nagy dolgait is. Az Úr, aki eddig velünk volt, legyen velünk továbbra is.

Dr. Ferenczy Gyula.

Válasz.

Dávid Pál református lelkesnek „Az egyházi adók kivetésének ideje” c. cikkére.

Dávid Pál tornyosfalvai felfüggesztett lelkész fenti címen bonckés alá veszi az egyházi adók behajtása tárgyában tett indítványomat s mint a tételes törvénnyel ellenkezőt mellőzendőnek mondja ki.

Engedje meg a főtiszteletű szerkesztő úr, ha pár szóban most, egy pár hét elmúltával — a nehézkes pusztai közlekedés miatt csak a múlt hét közepén kaptam meg a Debreceni Protestáns lap 41. számát — röviden válaszolok a megjelent cikkre.

Elsőben is a személyemet s az egyházmegyei elnökséget is bántó kijelentéseire van előadni valóm.

Írja Dávid Pál „hogy indítványozó népszerűsége már eleve garantálja azt, hogy az egyházmegyei gyűlés határozati erőre emeli az indítványt” s ő „egy tekintélynek kikiáltott egyénnel szembe alig emelhetne szót” stb. Gondolom, már tudja ez, ügyben az egyházmegye határozatát, ha nem, megsűgom: indítványom két első pontja megbukott — elvetették, no lássa ilyen az én világra kürtölt népszerűségem; a másik kirohanása se áll meg, mert azt tapasztalhatta tisztelt Dávid Pál úr — bár sokszor kerül bennünket s inkább szeret másutt lenni, mint az egyházmegyei gyűlésen — tapasztalhatta, hogy az egyházmegyei elnökség a szabad véleményt, minden jogosult tagnak felszólamlását szívesen veszik és tisztelik és egyházmegyei közgyűlésünk nem arra tekint, ki nyújt be egy-egy indítványt, javaslatot s ki beszél, de arra, mit beszél és minő az indítvány;

munkálja-e, előbb viszi-e a köznek javát és a jó rendet; ha a mi gyűlésünkön ott van Dávid Pál — azért, mert időszaki fegyelmi bíróságunk fegyelmi ügyében nem szája ize szerint itélt, ott lehetett volna és — hallhatta volna az indítvány feletti szép és tartalmas vitát s azt is, mint törték össze indítványomnak két első pontját és mint vetették el.

Ama kvalifikálhatatlan kijelentését pedig, hogy nálunk — t. i. az egyházmegyén „ilyen tekintélynek mindég meg van a maga tapsolni és püsszegni kész csatlós (!) serege” — mint véres állítását felháborodva vissza utasítom.

A mi egyházmegyei gyűlésünkön — ha egy szemernyi jó érzés van önben — beismerheti ön is, nincs „tapsoló, püsszegő csatlós sereg”, de igenis van a legszentebb dolgok, ügyek, érdeme szerint komolyan bíráló, a papi tekintélyt féltve védő tábor, mely a jót becsüli, a gonoszt elsepri; és e küzdő, védelmező tábor előtt nem a személy, de az anyaszentegyház érdeke a fő irányadó, mind javaslatnál, mind így volt ez eddig és így lesz ez ezután is igazgatásban és ítéletben.

De térjünk a dolog érdemi részére.

Az indítványban írott „kivetési időt”, mert E. T. III. t.-c. 6. §. ütközik: elveti, egyházmegyei gyűlés is, mint már jeleztem — elvetette s bele nyugodtam. Hígyje el Dávid Pál lelkész úr, ismerem én is az idézett törvény 6 §-t., de azt beismerheti, hogy ha egyházmegyénk több egyházában a költségvetés összeállítása alkalmával az év utolsó negyedében készítem el a jövő évi adókivetést; sok zavarnak, kiigazításoknak lenne okozója, mert népesebb egyházakban, különösen ottan, hol tanyasi lakók, dohányosok, eselédek, városon iparosok januárban változnak, más helyre költöznek — a változások miatt a már megállapított adókivetési lajstromban sok törlést kellene tenni és a bevételi összeg, melyen a költségvetés felépül, nagyban változnék. Ezért nem tartom én helyesnek az előző évben a jövő évi adókivetés elkészítését. Hogy én június hónapra tettem — indítványomban a kivetési időt, tettem azért, mert ha egyik vagy másik egyházi tag megfelelőbbi kivetett egyházi adóját, legyen elég ideje felelősségre s az őszi egyházmegyei gyűlés tárgyalhassa azt. Júniusban a nagy munka, aratás, eséplés előtt inkább megtartható faluhelyen — ebben a fontos ügyben a presbiteri gyűlés, mint július és aug. havában. Tudnék én fényes nagymúltú városi egyházat felhozni, hol júliusban van az adókivetés, tehát az év első felében s a rendes kerékvágásból nem zökken ki az egyház szekere, de megyen simán és a cél felé halad biztosan.

Indítványomnak azonban nem is a kivetési idő, de igenis az egyházi adók beszédese, illetve behajtása a veleje. Az egyházi adók kivetése előbb vagy utóbb mindenütt megtörténik, de a beszédese, a végrehajtás

az már igen lanyhán megy s a hátralék sok helyütt évről-évre szaporodik. Vizitacionális útban sok egyházban tapasztaltam ezt, így van a Dávid Pál egyházában — Tornyosfalván is. Jól tudja azt Dávid Pál s sajnos, keserűen érzi, hogy legtöbb viszálynak, pernek, mely egyház és behivatalnokok között támad, oka: a rendetlen fizetés. Szomorú dolog, de úgy van, az adófizetőknek 70—80°%, tehát a nagy többség, kik szívesen lefizetik tartozásaikat, úgy érznek, gondolkoznak: a hanyagoktól szedje be a pap és tanító és nincs eszközben, hogy a kivetett egyházi adókért az egész egyház mint testület felelős. Mert hogy is megyen itten, egyházmegyénk legtöbb egyházában az egyházadók beszédese. Ősszel szószezből, és dobszó útján kihirdetjük, hogy hetenként egy nap — nálam pénteken — adószedés, de addig, míg az őszi szántás, vetés, tengeri törés, káposzta vágás stb. szóval a takarítás foly, alig egy néhányan nyitnak be a lelkészi irodába fizetés végett, marad tehát az adószedés november végére. Sokan aztán, mert az állam, község stb. már szeptember elején sürgette, sőt foglalta a nekik járó adókat és be is srófolják azt, egyháznak így amorszalék jut, a jövő évi jobb termésbe reménykedve, szándékosan nem fizetnek és a hátrány évekről-évekre gyűl.

November végén, amikor a presbiterium intése, fenyegetése csak mumus maradt, a hátrány kimutatás elmegy az esperesi hivatalhoz, az leteszi a járás főszolgabírájához, az a községi előljáráshoz, itt aztán megfeneklik, mert a községi előljárók nagyon fáznak ettől a munkától s napról-napra hanyagolják a foglalást, de azért a foglalás, mert *muszáj*, decemberben megtörténik, de a végrehajtás nem, mert már akkor az adózó kimerült, mindenét eladta és saját céljaira, téli berendezésére fordította a pénzt, a községi előljárók tehát felveszik a semleges zálogolási jegyzőkönyvet. Pap, tanító érd meg ezzel! A Dávid Pál egyházában — éppen ebben az ügyben már voltam ott, a napokban ismét oda kell mennem a hátrány s f. évi adók megállapítása céljából — sok ilyen nemleges zálogolási jegyzőkönyvet láttam. De ott is, hol van még foglalni való, elmarad a végrehajtás, mert a községi előljárók a foglalástól számítva 8 napi határidőt adnak a befizetésre s amikor a 8 nap eltelt, elkövetkezett a szent karácsonyhoz a bűnbánati hét s akkor egyházi adót végrehajtani, lefoglalt dolgokat licitálni: nem keresztyéni, nem illő.

Ne szépítsük a dolgot tisztelt Dávid Pál úr, így van ez sok egyházban, nálam is, Tornyosfalván is, másutt is. Eljő az év vége és az egyházi adófőkönny „fizetési rovata“ hézagos, üres minden lapon.

Indítványomnak tehát — olvassa el az indokolást — fő intenciója az volt, hogy szoktassák az adózókat rend és pontossághoz s ha nem fizették ki egyházi adójukat a törvényes időben (E. T. III. t-c. 24. §.),

mint hanyagokat az esperesi hivatal útján adjuk át a polgári hatóságnak. Ha november közepén ki lesz adva a hátrány kimutatás, úgy ebben a hónapban megtörténhetik a végrehajtás. Szerény nézetem szerint jó az, ha tudják az egyház tagjai, hogy nemcsak a lelkész és presbiterium, de a felsőbb egyházi hatóság is tudomással bír, nyilvántartja a hátralékosokat; jó dolog lesz az és az egyház anyagi ügyeinek vezetésére nézve áldásos, ha egyházi előljárással egyházmegyei határozattal köteleztetik a hátrány kimutatásnak novemberben való beküldésére s nem csak a helyi egyházk. hatóság, de az esperes is szorgalmazza, szigorúan veszi az adók behajtását. Én hiszem ezzel az eljárással, ezzel az egyházmegyei végzéssel elérjük nálam is, Tornyosfalván is és másutt is azt az eredményt, hogy év végén alig 1—2°% lesz az egyházi adó hátrány.

Döge, 1915 október.

Osváth Pal,

ref. lelkész, e. m. t-bíró.

Emlékezés Balogh Ferencről s egyebekről.

A régibb protestáns. közelebből: ág. hitv. ev. nemzedék maholnap el-elfelejti, a legifjabb pedig nem is tudhatja, ha csak sárguló levelek írott emlékeinek böngészéséből nem, hogy református testvéreinknek két év előtt elhunyt jelese „dicsekedése és büszkesége“: *Balogh Ferencz* debreczeni ref. theol. tanár irodalmi, különösen pedig egyháztörténelmi s hittani munkássága főleg a 70-es években milyen hézagpótló s hatáskeltő volt! — Balogh tanár és kitünő társa, Dr. Heiszler dombrádi ref. lelképásztor erősen irányító orthodoxiája összekötve Balognak — a nagy Révész Imre utódjának — protestáns egyháztörténeli — forma- és lényegben jellegzetes, meg teljes — felkészültségével úttörő és nyomonhagyó volt, azaz ilyenné vált nemcsak a református, de az evangélikus híthű s tudományszomjas fogékony — tehát nem aluszékony avagy elvilágiasodott — lelkekben. — A jelzett hatás egyik, multból visszazsongó emlékeül szolgáljanak jelen sorok is.

Ev. ág. hitv. egyházunknak, bár jó papokban s tanerőkben hiányt nem érzett, mégis önálló, vagy mondjuk: számottevő egyházi magyar irodalma akkoriban alig volt. A csabai Haan és Zsilinszky Mihály (akin kívül több élet nem említek, igérem) egyházi történelmi munkássága s még egy-két historikus és egyházjogász: Irinyi, Pálffy stb., továbbá: Kuzmányi s a régi Szeberényiek vegyes nyelvű művei, Fabó latin Monumentái, Bauhofer és Borbis német nyelvű magyarthoni ev. egyháztörténeli, Győry Vilmos tavasznyitó irodalma, korszerű predikációs vállalatok, no meg, hogy ki ne hagyjuk a sorból: Boleman István pozsonyi tanár exegetikai

liberális próbálgatásai, nemkülönben a bibliafordító Kámory Sámuel nyelvbúvárlatai s polemiái töltögették a nagy ürességet, egyébként pedig ev. papságunk s tanárvilágunk és közönségünk nagyobbára részint az orthodox Baloghék, kiknek lapjok, szöcsövíük is volt,* részint a liberális, és azontúl is még sokáig „közös” és uniószellemű pesti „Protestáns Egyházi és Iskolai Lap”, meg a szabadszellemű „Prot. Egylet” és a pesti egyesült protestáns theologiai intézet a főiskola körül csoportosult érdeklődéssel és szellemi tevékenységgel, amint ez utóbbi almamateréről még a mai legidősb. prot. papi s tanári nemzedékünk, tiszteletreméltó veteránjaink gyémántosora tudna hű tanúságot tenni. Földi tekintély kettős szerepét, koronául ez idők törekvéseire jelesen töltte be Székács és Török superintendensek ragyogó s hatalmas szelleme, mely szellem még holtuk után is sokáig fénylött, sőt fénylik ma is; theologiai s tudós ezermesterét pedig megszülte ama kor: Ballagi Mór személyében.

A hazai német ev. egyházi kis világ a fent felsorolt táplálékokon kívül csüngött s talált lelki eledelt a nagy német prot. világ emlőin is; ev. tót testvéreink pedig — főleg a riasztó emlékü Dr. Hurban, hlubokai pap által is szerkesztett — egyházi tót lapokban — a mai „Cirk. Listy” elődjében — építették vehemens buzgósággal a szláv ev. egyházi orthodoxyának templomát, dőngették továbbá — Baloghékkal láthatatlan, de kitartó lelki fegyverszövetségben — Gr. Zay Unio-eszme várát, mely két vezértörékvés érvényesítésének hevében s mindezzel kapcsolatban: a magyarosodástól való félelem s az ellene való küzdelem izgalmaiban — nem egy keserves órát szereztek az általok félreismert s még szentháromságtagadással is részben megvádolt szelidlelkű s igazhíttű Geduly Lajos dr. dunáninneri ev. ruperintendesnek.

Ev. magyar nyelvű egyháztársadalmi lap ez időben nem volt: a 70-es évek végén azonban, a pozsonyi theologusok egy részének igaz lelki gaudiumára (akik, megjegyzendő, maguk is akkor keltették életre s litfog-rafálták a „Gondolat”-ot.) megszületett egy, még pedig erős, tüzes lutheránus lapocska, a Freeskalínbachi ev. lelkész „Ev. tanúság”-a. Óh de mohón olvastuk! tárt karokkal fogadtuk s bizonyos csodálkozó áhitattal is, mint olyan dolgot s jelenséget, mely igazán „noch nie du gewesen”. De ám, sajnos, rövid életű volt a jövővény, az életszerv, úgy mint szülő gazdája is, amolyan földiekkel játszó tünemény... meteor, mely lehullt a földre, de el is tűnt róla hirtelen!

A magyar evangélikusok Mekkája s Medinája irodalmi hovaforodulás dolgában tovább is még főleg Pest

* A czímét, sajnos, kis tót falueskámnak, hol lelkészkedem, girbe-gurba házacskái immár egész elfedték előlem, pedig de aranyfényű volt akkor nem egy sora ama lapnak, címével együtt; úgy szerette annak lelkét az én lelkem, abban az ifjonti szép tanuló korban!

s Debreczen maradt (S. Patak s Pápa vonzó ereje kisebb vala); Kolozsvár meg még nem volt!

Mignem végre — tandem aliquando — a 80-as években megadta az égi gondviselés a pozsonyi ev. egyetemes theologiai akadémiát, melynek kebelében nem kis vajudással világra jött Trsztyénszky Ferencc pozsonyi ev. esperes s theol. tanár szerkesztésében az „Ev. Egyház és Iskola”, melynek hasábjain megszólalt csakhamar s szállt az ige, hogy: Legyen Luther-Társaság! s lett is Luther-Társaság! Az eszme — és sok más eszme is — testet öltött; keletkezett theologiai, vallási s tanügyi irodalmi gárda; megindult az akad. Évkönyv, majd a theol. szakkönyvtár; megalakult a ref. testvérekkel szövetkezésben a „Magyar Prot. Irod. Társaság” is, felvidéken a „Transcius”-egylet; Pozsony mellé a Lutherszellemű küzdés porondján csakhamar méltóan sorakozott úgy Eperjes, mint Sopron, mind megannyi világító fénypont; ébredtek s megmozdultak a szunnyadt, felszabadultak a lekötött erők; jelentkeztek kikepezett közönyrázó ifjú tehetségek, úgy hogy, hála a jó Istennek, ma már van verseny (versengés) is. Kezdi zsenge ev. egyházi irodalmunk erősebben bontogatni szárnyait; György V. irodalmi tavaszi kertje virágzani indul; életre kel a belső s külső missió is megizmosult gyámintézet áldásaival és uramfia! 4. mondj: négy ev. magyar nyelvű egyháztársadalmi Lap* ontja immár cikkeit s a négy mellett még néhány tót s német egyházi s iskolai és missziói lap s folyóirat (no meg: füzet, értesítő, jegyzőkönyv és szakmunka) hirdeti buzgón az universalis és partikuláris egyházi s iskolai, vallási s tudományos igazságokat! Kétségkívül haladás ez! Haladjunk is a Jézus nevében előre s fel — a csillagokig!

És Balogh Ferenc? Mint a jó magvető, aki nemcsak a saját földjeit vetette be, de a testvér földjeit is bevetni segített, immáron munkavégezteivel megy, mehet, el is ment Istenünk égi országának tájára, Ura, Idvezítője kebelére; legyen áldott, kétszeresen áldott közöttünk az emlékezete!

Kimagasló vezérszellemi nagyságának elismeréséül, s mindhalálig fáradhatatlan lelkes munkásságának földi jutalmául megérdemelte volna bizonyára azt a jó munkát is, melyet e világon „püspökség”-nek — bibliai alapon — mondunk. De sajátságos dolog s hazai viszonyainkra jellemző, hogy olykor, nem mindig, talán a legméltóbb munkavezetőink nem érik el a fenti nem sinecurás, hanem verejtékgyöngyös legnagyobb papi kitüntetést! Miért van ez?

Mikor 16 esztendő előtt Debreczenben tartotta Magyar Prot. Irod. Társaságunk a közgyűlését, s ott Balogh Ferenc szabad előadásban beszélt a magyar protestáns egyháztörténet tanulságairól, de beszélt nem száraz tudós módjára, hanem apostolként hatva —

* Ev. Óralló; Ev. Lap; Ev. Egyházi Éle; Ev. Közérdek.

gyűjtva szónokolt pünkösdi tüzzel, úgy hogy ihletett lelkének tövéről metszett szavai bizonyára felejtellenül vésődtek be sokónknak, kik jelen voltunk, szívébe-lelkébe. — mély meghatottságomban én azon kérdést bátorkodtam azon melegiben privatim felvetni s egykissé feszegetni, hogy ilyen fenkölt lelkű s lángoló szívű és nagytudományú embert, mint Balogh Ferenc, mért nem választanak meg ref. püspöknek? a kérdésre azon feleletet kaptam, hogy a kitűnő férfiú nem lett s nem lehet püspök azért, mivelhogy nincs politikai meggyőződése s megbízhatósága, nincs pártállása, mert hol az egyik, hol a másik párttal, olykor egyikkel se, szavaz! Nem tudom, így áll-e a dolog valóban, én ezt így hallottam, a leleplezésért úgy az élöktől, mint az elhunyt szellemétől bocsánatot kérek, de nem tudtam s nem bírtam, épen a megdicsőült földi nagy lélekről való ezen hű és hálás emlékezésennél elhallgatni ezen szomorító korrajzi tünetet s adalékot, amely bizonyossága annak, hogy édes hazánkban a politika, még az egyházi életben is, úgy látszik, állandóan uralkodik, mondjuk ma: uralkodott az elmében s a szíveken, még pedig Pál apostol tanításának ellenére, aki Balogh megbízhatatlanságát bizonyára nem megfeddette és elítélte, hanem ellenkezőleg megdicsérte s megjutalmazta volna mondván: a mi Urunk, Jézus Krisztustól azt tanultuk hogy legyünk a zsidónak zsidók, a görögnek görögök, mert Istennek országában nincsen sem férfi, sem nő, nincs úr, sem szolga, nincs tehát politikai párt sem; itt mindnyájan — egyek vagyunk, azaz kell, hogy egyek legyünk a mi Ildvezítőnkben, a Jézus Krisztusban. Eszerint Balogh püspöksége oly gyümölcs, mely az Isten égi országában érik meg.

Ha egyháztörténelmi szakavatott s bő munkásságáért, ha tántoríthatlan protestáns hithűségéért kétszer, úgy igaz Krisztusi szolgálatból folyó politikai „e világba” szinte bele nem illő szabadságának eselekedeti példaadásáért, hamisítatlan vallási lelkületéért harmadszor, tehát háromszor is legyen áldott — a vittenbergi s genfi Sion hegyének magyar aljain — Balogh Ferenc emlékezete!

Krupecz István
hontú ev. alesperes.

Köteles helyreigazítás a sajtó törv. alapján.

Néhány megjegyzés az „Egy kálvinista” válaszára.

A válasz hangja és ismételten névtelen volta volta képen fölmentene annak kötelezettsége alól, hogy arra reflektáljak. Ezért mindössze két megjegyzésre szorítkozom.

1. Boldogult Eröss Lajos püspöknek velem való szándékaról, melyet „kálvinista” megbízhatatlan színben igyekszik fölűntetni, csak ennyit: Én, szatmári bemutatókozásomról hazatérőben, 1910 november 21-én, ebéd

után, dr. Juhász Nagy Sándor, debreceni ügyvéd barátommal együtt, fölkerestem a megboldogult püspököt a lakásán. Akkor emítette *kettőnk előtt*, hogy mi a szándéka vélem. Én mindjárt kifejezést adtam abbéli aggodalmamnak, hogy aligha lehet ezt a tervet keresztülvinni, mert az Egyházi Törvények értelemben nekem legalább egy évet Szatmáron kell töltenem s mivel csak februárban foglalom el állásom, 1912 február 1. előtt nem mozdulhatnék onnan. Még azt is mondta, hogy ezt az akadályt nem lesz nehéz elhárítani. Még aznap délután találkoztam a vasúti állomáson dr. Baltazár Dezsővel, ki hazatérőben volt Hajduböszörménybe. Néki is elmondtam Eröss Lajos tervét. Örömmel fogadta azt s ő is annak a nézetének adott kifejezést, hogy az Egyházi Törvények támasztotta nehézséget el lehet hárítani. S hogy volt csakugyan valami szándéka velem a boldogult püspöknek, kitűnik abból is, hogy — a kezem közt lévő jegyzőkönyvi kivonatok tanúsága szerint — látogatásom után két nappal: november 23-án már a debreceni magántanárképesítő bizottság előtt volt Budapestén szerzett magántanári oklevelem Debrecenben való érvényesítésének ügye, újabb két nap múlva: november 25-én, a theol. tanári kar foglalkozott azzal, december 7-ikén pedig a főiskolai tanács már meg is adta nekem a vénia docendit. Hogy a dolog ilyen gyors elintézésében a boldogult püspöknek is része volt, azt az akkori dékán, dr. Erdős József is tudja. Hogy ezek után mit irt az egyik, őt bizonyára meginterpelláló vidéki aspiráns vizsgálatására, igazán nem tartozik sem rám, sem a dolog lényegére.

2. „Kálvinista” azt állítja rólam, hogy „egykor vezérférfia voltam a Szent-Imre Egyesületnek”. Nemesak vezérférfia, de még csak tagja se voltam soha. Nevemet nemesak a Szent-Imre Egyesület tagsági- vagy évkönyveiben, de a kereszt-mozgalomban szereplő ezer ifjú emlékkönyvében is hiába keresné „kálvinista”. Az egyetemi keresztmozgalomban nemesak hogy részt nem vettem, hanem egyenesen a kereszties ifjak ellenében alakult, ú. n. „függetlenségi pártnak” voltam az elnöke még a kálvinista egyházba való térésem előtt az egyik Egyetemi körü választásnál is. Ebbéli minőségemben plakátot is irtam ellenük, mely az akkori napilapokban is megjelent. A „Magyar Szó” is hasonló dolgokat állított fölőlem évekkkel ezelőtt. Mikor a bizonyításra került a sor, azzal védekezett, hogy egy Kovács Lajos nevű orvostanhallgatóval tévesztett össze. A bíróság nem fogadta el ezt a védekezést, hanem azt mondta, hogy mielőtt valaki ilyenekkel előáll, vegye magának a fáradságot és győződjék meg azoknak a valóságáról. Az „egy kálvinista”-nak is ugyanezt mondta volna a bíróság és én is méltán elvárhattam volna az en névtelenség homályába burkolódzó kálvinistámtól, hogy, ha ad valamit tolla becsületére, nézzen kissé utána a dolgoknak, mielőtt vádjait világgá ereszti.

Ezek után mindenki nagyon természetesen találja, hogy névtelen ellenfelemet, aki szent „liberalizmusában” odáig megy, hogy szeretne engem egyházunkból is kitessekelni, további válaszadásra nem tarthatom érdemesnek.

Dr. Kováts István.

KÜLFÖLD.

A német diakonissa házak tevékenysége a világháborúban.

A kaiserswerthi diakonissa egyesületelnöksége körkérdezt intézett a német diakonissa házak vezetősegeihez tagjainak a háborúban végzett samaritanus működését illetőleg. A kérdésre 57 német anyaegyesület és két svájci fiókház adta meg a feleletet 1915 március 20-ikáig bezáró határidővel. Eszerint az etappe területen 1914 diakonissa ápolt a háború kezdetétől a jelzett időpontig 26.696 harcost, a haza területén 4103 testvér 65.411 harcost és az anyaegyesület helyiségeiben 1917 testvér 6185 sebesült katonát. Az irgalmas szolgálattal végző diakonissák összes száma tehát 7169 volt. Ez adatok, melyeket a Chronik der christlichen Welt 1915. évf. 42. számából veszünk, mutatják a keresztyén diakonissa intézmény megbecsülhetetlen hasznát és azt a páratlan gondot, mellyel a hatalmasan küzdő Németország sebesült hőseinek a fájdalmait enyhítésére és szerencsételjes gondozására siet.

Strack figyelmeztetése Motthoz.

A berlini egyetemi egyik ótestamentumi professora, *H. L. Strack*, mint a *Chr. der Chr. Welt* 1915. évf. 42. sz. írja, több levelet intézett a világháború alkalmából *J. Motthoz*, az edinburghi missioi konferencia nálunk is jól ismert elnökéhez, amelyekben őt és az általa képviselt amerikai köröket komolyan figyelmezteti a jelenlegi világháború következtében előállott keresztyéni kötelességeikre. Egyik levelében egyebek között ezt írja Mottnak: „Az egyházi, kiváltképen pedig missioi körök kötelesek önökkel azonnal nyilvánosan szót emelni Wilson és Bryan urak magatartása ellen és kötelesek ez urak részéről a valóságos semlegességet kikényszeríteni. Ha nem teszik meg az idevonatkozó szükséges lépéseket, az Északamerikai Egyesült Államok keresztyénségét nálunk epoly kevéssé fogják becsülni, mint az Angolországét, mely az orgyilkos Grey és Findlay urakat büntetlenül, sőt megrovatlanul hagyja. Hatalmas felelősség nyugszik önökön. Isten adjon önöknek erőt és akaratot, hogy a szükségéseket megtegyék”. Ugyancsak a *Chr. der Chr. W.* írja, hogy Mott a Strack figyelmeztetéseire először kitérően felelt, majd hallgatott. Erre Strack professor így formulázta meg a maga ítéletét: *J. Mott* úr teljes mértékben csődöt mondott. Érzésében angol maradt, azaz nincs meg benne az ítékezés elfogulatlansága, mely képessé tehetné őt arra, hogy az angol keresztyéneknek országuk bűneit eleibe tarthassa és nincs meg az akarata, hogy saját országában a becsületes semlegesség érdekében közreműködjenek.

A belgiumi protestantizmus jelen helyzete.

A *Christliche Welt* 1915. évf. 42. sz.-ból vesszük a belgiumi protestantizmus jelen helyzetére és sorsára vonatkozó adatokat: A belga protestánsok száma 30—35 ezer körül jár, oly kis percentje az egész népességnek, hogy Belgiumnak csak a katolikus rendfőfiai száma is szinte felülmúlja. A külföldiek által alapított 3 evangélikus egyház, u. m. 2 angol és egy holland, csaknem egészen önálló, a többi egyházak a nemzeti egyház (18,000 lelek) és a missioi egyház (12,000) kötelekébe tartoznak. A nemzeti egyház (*Union des églises évangéliques-protestantes de Belgique*) 18 egyházközséget számlál 31 predikáló hellyel és 24 lelkéssel, 5 gyülekezetet német nyelvű, öt flamand-holland, 8 pedig francia nyelven tartja istentiszteleteit. A hívek önmegadózatásából befolyt összeg a világháború előtt 74 millió frankot tett ki, államsegélyt 100,000 franknyi összegben s a Gusztáv Adolf-egyesülettől az utolsó 3 évben átlagos 6000 márkát élvezett a nemzeti egyház. A világháború igen erősen sújtotta az egész nemzeti egyházat, a német nyelvű gyülekezetek feloszlottak s csak most kezdenek újabban szervezkedni, a lelkészek anyagi zavarok közé jutottak, de az a tény, hogy az egyház a német kormányzattal jó lábon áll és nyomora enyhítésére a Gusztáv Adolf egyesület segítő erejét igénybe veszi, erős reményt nyújt mihamarábbi újjólagos erős felvirágzására.

A belgiumi protestantizmus jelen helyzete.

A missioi egyház, melyet angol disszidentek alapítottak és svájci francia teológusok vezettek s amely 12,000 lelket 43 gyülekezetben és 108 filiában számlált 78 templommal, imaházzal és 34 lelkéssel, már erősebb megrázkódtatást szenvedett a világháború következtében. Sok anyagi károsodás, többek között templomok megrongálódása is érte és mivel a francia érzelmű missioi egyház a német kormányzat részéről felajánlott minden állami segítséget visszautasít, így sebei gyógyítása csak a hívek buzgósága s az önkéntes kömvörület és résztvevő emberszeretet működésének megnyilatkozásának az eredménye lehet. A Gusztáv Adolf egyesület segítő támogatása is visszautasított s így ez egyház egyelőre a háborús vigasztalanság és reménytelenség állapotában szenved. Reményleni kell azonban itt is a dolgok jobbra fordulását s kívánni a keresztyén-protestáns ügynek minden akadályon keresztül mielőbbi végleges diadalát.

Német katona-otthonok idegenben.

A német birodalom kettőzött erővel igyekszik harcban álló katonái kényelmét és szórakozási lehetőségét biztosítani. E cél elérését leginkább munkálják az egyszerűen s mégis otthoniasan berendezett katona-otthonok, melyeket minden nagyobb táborozó hely közelében közadakozásból begyűlt pénzen létesítenek. A Reformierte Kirchen Zeitung 1915 okt. 24. száma leírja egy ilyen Stryben létesített otthonnak a felavatási ünnepélyét, melyen résztvett a muszkaverő híres bajor generális Bothmer gróf vezérkarával, az osztrák-magyar hadsereg tiszti küldöttsége, a szövetséges hadseregek lelkesi képviselői és az érdekelt katonák nagy számban. Debrecen büszke lehet rá, hogy a maga katona-otthona létesítésével a katonák gondozása tekintetében is felismerte a valódi szükségletet s azt kielégítette oly módon, mely a nagy német nemzetnek katonái iránti önfeláldozó és odaadó gondoskodó szeretetéhez mindenben méltónak bizonyul.

vd.

KÜLÖNFÉLÉK.**Ágyút öntenek a harangokból.**Irta: *Benedek Elek.*

Eddig az elót hívogatták,
A halottakat elsírátták
Kiesiny harangok, nagy harangok:
De most leszálnak a toronyból.
Ére-nyelvük, hajh! utolsót kondúl,
Más, óh, egész más lesz a hangjuk!

A templom-tornyok némán állnak,
Madarak rájuk bátran szállnak.
Harangkondulás nem úzi széjjei,
A mélyen zúgó, lágyan zengő,
Békességet, áldást esengő:
Halált üvölt majd nappal, éjjel.

Oh, jaj, hogy ennek így kell lenni,
Harangjainkat lé kel venni,
Gyilkos ágyúkká öntve, vésve!
És meg kell tennünk, bárhogy fájjon,
Szelíd harang gyilkossa valjon...
Jó Istenünk, bocsáss meg érte!

Te aki előtt titok nincsen,
Tudod legjobban, óh, nagy Istén,
Mi vagyunk a megtámadottak:
Hogy elrabolni szép hazánkat,
A mi szent, édes jó anyánkat
Tengernyi népek összefoglak.

Harangszó, ha nem száll az égbe,
Hitünket, óh, ne voad kétségbe,

Hiszünk Te benned, áldva áldunk!
Agyúk szavában a harangszó
Lészen szelíden, lágyan hangzó,
Mert általa Hozzád kiáltunk!

Hozzád kiáltunk: Legyen vége!
Szálljon a földre égi beke,
Agyúból újfent harang légyen!
Hirdessék népünk diadalmát,
Aldott kezednek nagy hatalmát
A végtelen nagy mindenségen!

— **Báránd-Sáp.** E két derek magyar község és a benne telepedett népes kálvinista egyház volt a Katona-Otthon újabb gyűjtő-állomása. Mind a két helyen meleg szeretettel és magyar vendégbarátsággal fogadták az Otthon küldötteit Bárádon: az Otthon igazgatóját (ő is prédikált), Szabó Lajos zugsführer-kántort, a gyűjtés vezetőjét, a nyalka legénységet, akik szép kürtös-trombitás készülettel adtak jelt a bárándi magyaroknak és minden portánál megállottak. Kíváncsiak voltak is rájuk elkezdve a Szabó József nagytiszteletű úr 10 éves kedves Erzsike leányától fel egészen a természetes és tekintélyes bíróig s aki ellátásukról gondoskodott: a fiatal, de előrelátó jegyző úrig és törvénybíróig. A kis Erzsike — dallos, csapongó madarka, a tapasztalt nesztorok ajkam esüggő okos lélek — nótájukra, a magyar vitézek trombita-jelére volt főleg kíváncsi, meg arra a módra, hogy a debreceni ekhós szekerek hogy járják végig a fekete sárral tapasztott bárándi utcákat. Ez utóbbira a falu lakói is érdeklődtek, mert ott, ahol jó búza terem, ősszel alig járható az út; a bárándi szép határban (kár, hogy nagy részét a káptalan bírja) pedig Biharországban a legjobb búza terem. A népnek a nagy határból ugyan nem sok jutott, de annál több a lélek gazdagságából. A közintézményeken látszik ez meg leginkább. Templom tiszta, kellemes, fűtött s tömve néppel. Községháza új, nagyszabású, paplaka a legjobban épült és drága, jó emberek is laknak benne; szeretik is hívei nagytiszteletű Szabó József tiszteletes urat és szavát megfogadják. Itt nem villognak, perelnek, birkóznak a magyarok, hanem épülnek. Még a szegénynek is jobban megy azért itt a dolga, mint máshol a módos embereknek. Itt tudják, hogy mi a köz, mi a haza, az egyház s meg is becsülik a köz embereit. Ilyen becsülés vette körül Bárádon az elhunyt Magoss Elek rektort, a mi néhai való kedves barátunkat és atyánkfíát (pátri is volt és rokon is), akinek emlékét elébb siremlékkal, majd alapítvány-nyal kívánták megtisztelni és örökíteni. Eletböles volt ez az Elek. Nem csinált egyebet, mint tanított, sétált és a békességet kereste. Mésolygós, barátságos arcát sokáig megfogják még a jó bárándiak emlegetni; jó szívrőkre vall az is, hogy az Otthon ügyét felkaroltak. Önként szívesen és gazdagon adakoztak. Méltóan a kisebb, de szinte lelkes Sápához, hol Beke Antal püspöki legy-

vernők és esküdt káplán szónokolt lévén Lada János tanító szakaszvezetővel és a többiekkel a mi kedves Mészáros Lajos barátunk és paptársunk szívesen látott vendége. Báránd—Sáp, új stáció és erőforrás az Otthon történetében. Báránd és Sáp nekünk is kedves emlékezésünk. (F.)

— **Vallásos estélyek Debrecenben.** Uray Sándor debreceni református lelkész immár negyedik éve rendez a főiskolai Oratóriumban vallásos estélyeket. Az idei téli ciklus az elmúlt vasárnap (november 7.) délután 5 órakor kezdődött meg. Most már körülbelül áldozó esütörtökig minden vasárnap délután megtartatik. A vallásos estélyeknek állandó közönsége van, mely minden egyes alkalommal zsúfolásig megtölti az Oratóriumot. Így történt az első alkalommal is, melyen Makkay Lajos diakonissza-intézeti lelkész mondott megnyitó imát s az estélyek rendezője tartott mintegy bevezető bibliamagyarazatot. Ésa. 1. 16—20. alapján. A debreceni vallásos estélyekre az Úr áldását kérjük.

— **A horvéd-theologusok.** A haretérre indult theologusok közül 6-an küzdenek még, 3-an az északi és 3-an a déli haretéren. Joó Ferenc 2. theologus, Kakasi Gyula 2. theologus és Köhlös István 4. theologus zászlósok északon; Reviczky Lajos segédlelkész, Fülöp Ferenc segédlelkész és Varga, István 2. theologus zászlósok a déli haretéren vannak. Az itthon ápolott theologusok közül Tihanyi Kiss Sándort és Nagy A. Zoltánt a nagy, illetve a kis ezüst virézségi ermekkel tüntette ki a legfelsőbb elismerés. Az elismerés zászlóját mi is megajajtuk előttük és szívünköl gratulálunk a kitüntetésekhez. (K.)

— **Újházi Ede temetése.** A Nemzeti Színház nyugalmazott népszerű színművesze debreceni fiú volt és kalvinista. Illő, hogy mi is emlékezzünk haláláról és temetéséről, mely november 6-án ment végbe. Holttestét a Nemzeti Színház délszaki növényekkel gazdagon díszített és fekete drapériákkal bevont előcsarnokában helyezték ravatalra. A kultuszminiszter díszes korszorúját a koporsó lábánál helyezték el. Csak reggel kilenc órakor nyitották meg az oszlopesarnok kapuit a közönség számára, de akkor már olyan nagy tömeg várakozott bebocsátásra, hogy a ravatal mellé kirendelt díszörseg alig volt képes a rendet fentartani és a búcsújárás az egész délelőttön tartott. A temetési szertartás, melyen Debrecen város küldöttsége is részvett, délután 3 órakor kezdődött. A színház előcsarnokában nemesak a művészi és írói világnak minden előkelő és ismert tagja, hanem közéletünknek és a hivatalos világnak is számos kitünősége volt jelen. Megjelent Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter és Majovszky Pál miniszteri tanácsos is, a Színészegyesület és az összes színházak képviselője.

A temetési szertartást Haypál Benő budai református lelkész végezte. Utána Tóth Imre igazgató a Nemzeti Színház nevében, Gál Gyula a Színészeti Akadémia nevében búcsúztatták a halottat még, kegyeletes szavakban, a sírnál pedig a kerepesi temetőben Mihályfi Károly a pályatársak nevében mondott meg-

ható búcsúbeszédet. A szertartás előtt és után az Operaház énekkara gyászdalokat adott elő.

— **Ifjúsági élet.** Az ifjúsági élet tavaly jóformán egészen szünetelt. A tanalók fele katonának állott és a haremzőre készült. A másik felének nagy része kórházi szolgálatot vállalt és csak egy kis töredék maradt meg az ősi falak között, mint az ostromlott városokban is meghúzódik az elűzött lakosság töredéke, mert nem tud a cselekvő részekkel haladni, mert nem képes a kedves helytől elszakadni. Még most is olyan az életünk, mintha temetőben élnénk. Mindenfelől bús képek vesznek körül, de a frissen felhányt sírok között és felett ismét kezdődik az élet: az új és rettenetes vérkeresztséggel szentelt debreceni egyetemen is. A szét-szóródott ifjak nagy részben ismét beiratkoztak (nem mondhatom: visszajöttek, mert nagy részök még mindig katona). A visszajöttek megalakították a régi, meg az új ifjúsági egyesületeket. A nagyérdemű és széles látókörű rektor magnifikus (dr. Bernolák Nándor) tapintatosan tisztázta a függő kérdéseket. Rendezte az ifjúsági egyesületeket. Megalapította az Egyetemi kört. (Ez vezetői tanácsa a régi tudalmi és a jövőképítő tanácsait.) Létre-hírta a mensát, ezt a hirtelen fejlődő intézményt s még az elmaradt egyetemi építkezések ügyét is megújította mozgalm. Felsője visszaható az ifjúságra is, mely maga is megszervezte és szervezkedett. Megalakította a híres *Acta*-t s a régi *Humansciák* megjelentette annak központi Közlöyét (XLVI-ik évfolyamát járja, a 5. száma gazdag tartalommal éppen most jeleni meg), beállította a maga embereit. Szénior: Ördög Lajos; elnök, szerkesztő: Nemes István esküdt. Az Egyetemi kör tisztviselői a 3 fakultás hallgatói közül választottak. — „Az Egyetem” (ez lesz az ifjúság közös lapja) főszerkesztője Föris László 2. jh. lett; zászlótartók: Kacsó János 4. th., Osváth Ferenc 2. jh. és Terek Gyula 1. bh. Megkezdődtek a rendes oratóriumi istentiszteletek, folyik az esteli préces és — apparent vari rates — látunk már néha hallgatóságot is. Egyszer kevesebb, máskor többet, de mindig többet-többet.

— **Géresy János.** Kitünő tisztviselő, a magyarságot szívből lelkesedő jó hazafi, puritán becsületességű derék polgár és buzgó egyháztag halt el Nagybányán Géresy János személyében a héten. Géresy Kálmán bátyánk testvéröccse. Városi képviselő volt, a ref. egyház presbytere, évtizedeken át kir. telekkönyvvezető, aki hivatalát pedáns pontossággal kezelte. Általános szeretetnek és tiszteletnek örvendett. Csütörtökön délután temették, általános, őszinte részvét kísérte utolsó útján. A család a következő gyászlapot adta ki: A B. F. R. A. Térj meg én lelkem a te nyugalmadba, mert az Úr jót tett teveled (Zsolt. 116., 6.). Özv. Géresy Jánosné született Batternay Friderika a maga és gyermekei nevében mély fájdalommal jelenti, hogy szeretett férje, mátészalkai Géresy János ny. kir. telekkönyvvezető, a refor-

mátus egyház presbytere, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, életének 57-ik, boldog házasságának 37-ik évében november havának 2. napján, délután 7 óraker az Úrban csendesen elhunyt. Kedves halottunk porréseit november hó 4-én délután 3 óraker temetjük. Nagybánya, 1915 november hó 3. Géresy Gyula, Géresy Gizella, Géresy Erzsébet, Géresy Juliánna, Géresy Mária gyermekei. Géresy Kálmán, Géresy Imre, özv. Kövály Józsefné született Géresy Ilona, Géresy Albert testvérei.

— **A konventi vita.** Ismét hét cikk érkezett be, melyek mind a konvent dolgaival kívánnak foglalkozni. A konvent közügy, foglalkozni is kell vele, de ez a cikkaradat már aggodalmas jelenség és nem lehet Istentől. Így nem marad másra tér. Ez az egyik oka, amiért mosi, amidőn a kéziratok felett ismét én rendelkezem, a sorompót ez ügyben lezárni kívánom. De van másik okom is. A cikkek közölgöt tárgyalnak, de úgy pro. mint kontra az előadó személyét teszik központtá. Így a személyes rokon- és ellenszenv két gyúpontra körül látszik forogni a dolog s ez lehetetlenné teszi, hogy az ügyben most egészséges közvélemény kialakuljon. Még olyan beszédek is jöttek a kettős alkotmány követelményeinek a tekintetében, melyek nagyobb vehemenciával tételnek és fogadtatnak. Van még más indokom is a sorompók lebozsatására. A konventi előadó, mint részvevői értesítő, beteg, maga nem vállalkozhat a személynél is ártató közleményekre. Kiméletet is érdemel. Nyugodjanak bele hát az érdekeltek cikkírók, ha ezt a témát ezuttal levesszük a napirendről.

— **Lelkészi meghívás** A papi ref. egyház, a Kéry Pál nyugalomba vonulásával megüresedett lelkeszi állásra Tariska Bélát, a volt segédlelkészt hívta meg. A meghívás felett legközelebb dönt az egyház. Kaplcny is a meghívás útján indult el, de később a többség mégis a pályázat kifirása mellett döntött. A hívek ugyanis úgy okoskodtak, hogy a pályázat nem zárja ki annak a megválasztását sem, aki felé a meghívásnál a gyülekezet figyelme fordult. A papiok ezzel szemben azt tartják, hogy ami biztos, biztos s hogy ők ha százan pályáznának is, akkor is csak azt választanák, akit megszerettek. Ugy legyen.

— **A M. E. L. E.** A Magyar Evangelikus Lelkeszegyesület körül nem tud a testvér prot. egyház lelkeszi kara olyan egyértelemmel tömörülni, mint annak idején nálunk az Orle.-tel történt. A mi szeretett testvéreink táborában kevesebb az egyetértés és nem ki-ebb a viszárvonás. Nekünk úgy tetszik messziről, mintha a tiszai kerület vezető szerepétől húzódnának, amely kerület a M. E. L. E. ügyét lapjával együtt legelőbb felkarolta. Felesleges féltékenység! Igazán itt nem az a fő: ki csinálja, hanem az, hogy csinálja valaki. Nagy áldás fakad az egyesülésből, a lelkeszeknek testvéri közössége pedig a közvélemény kialakítására, az egyház működésére nézve elengedhetetlen. Az egymástól gyülekezetek, khárta egyházmegyék és kerületek szerint elvált testvéreknek valahára egymásra kell ismerniök s az evangéliom és az egymás iránti szeretetről ily módon is bizonyosságot tenniök. Nagy áldások kútforrása lehet az ily szövetség és egyesülés, melyet az egyház érdekében a

világiaknak is meg kellene követelniök, mint a lelkeszi kar sikeres és áldásos működésének előfeltételét. Az, hogy ez a szövetség a lelkeszek anyagi helyzetének javításával is foglalkozik, nem bűn és magának az egyháznak is érdeke; de ennél is nagyobb áldás fakad a közvetlen érintkezésből s a lelki közösség megteremtéséből. Az Orle. jó példa mindezekre. Amely előnyökhöz és eredményekhez mi a Lelkeszegyesület által jutottunk, biztassák ág. ev. testvéreinket, a hibákat pedig, amiket esetleg elkövettünk — rajtunk szemlélvén — kerüljék el. Csak az eszme megvalósításától valahogy el ne álljanak. Ez nagy ügy, szent ügy, a protestantizmus ügye is, melyen Isten gazdag áldása nyugszik.

— **Magyar történettudós emléke Bécsben.** A bécsi Altmannleinsdorfi temetőben nyugszik a löcsei származású XVIII. századbeli nagy magyar történettudós, Engel Krisztián János, ki bár németül írta meg műveit, de munkáiban lángoló magyar hazaszeretetről tett tanúságot. Egyik kitünő forrásmunkája „A magyar birodalom története”, mely diszkötésben jelent meg német nyelven. Engel Krisztián János műveire büszkén írta neve alá az akkor divó szokások szerint: „Szülővárosának Löcsének polgára, Szepes vármegye táblabírája, es. és kir. tanácsos, valóságos udvari titkár az erdélyi udvari kancelláriánál, bécsi, varsói, göttingai és parisi tudományos akadémiák tagja”. Thallóczy Lajos történettudós a bécsi indított Engel Krisztián emlékműjének felállítására, elhatározta, hogy az emlékmű nyers kiadásaihoz hozzájárul, míg ezzel szemben Tóth István szobrászművészünk vállalkozott az emlékmű kivitelére és minden művészi tiszteletdíjról lemondott. A művész másfélszeres életnagyságú korszerű domborműben örökíti meg a nagy történettudós arányát és nem sokára meg is történik az ünnepes felavatása Löcse városának és a különböző tudományos köröknek bevonásával.

— **Október 31-iki ünnepség.** A reformáció emléknapját Szatmáron is a szokott kegyelettel ünnepelték meg. Délelőtt alkalmi istentisztelet tartott, mely után a főgimnázium és felsőbb leányiskola növendékei számára volt intézeteikben iskolai ünnepély. Délután 5 órai kezdettel megnyitó vallásos estélyt rendezett az egyház a leányiskolák tornacsarnokában. Ennek keretében ünnepelt a tanítónőképző is. Az alkalmi vegyeskar két szép darabot énekelt Veress Lajos kántor vezénylete mellett. Bélteky Lajos lelkesz imádkozott, Vincze Lajos segédlelkész hatásosan adott elő egy alkalmi költeményt, míg a nap jelentőségét Duszik Lajos helybeli ág. ev. lelkesz méltatta hatalmas ünnepi beszédében. Szathmáry József tiszta szép csengő hangon Ivánka: „Hiszek egy” című darabját énekelte, Mátray Etelka zongoraművész pedig Beethoven egyik szonátája előadásával gyönyörködtette a hallgatóságot. A termet zsúfolásig megtöltő közönség 56 koronát adakozott az ajtóknál a katonák imakönyvének nyomtatási költségeire. (E. H.)

— **Az Evangelikus Lap az Orle. gyűléséről.** Evangelikus testvéreink közül többen résztvettek mint vendégek a mi lelkeszegyületi gyűlésünkön. Erről szól az E. L. tudósítása, melyet nemcsak rokonszenves hangjaért közlünk, hanem azért is, mert a másik testvérnek felőlünk való érdektelen véleményét tartalmazza. „Az Országos Ref. Lelkeszegyesület közgyűlése iránt nagy volt a tagok érdeklődése. Ez a gyűlés meg is érdemelte

ki is elégitette az érdeklődést. A vármegyeház gyönyörű termét egészen megtöltötték a megjelent tagok. Baltazár püspök a maga fenséges, szoborszerű nyugodtságával, pompás szónoki készségével, vezetésre teremtésével a legpompásabb elnök, akit valaha láttunk. A tanácskozásokat gyönyörűen előkészítette. Senki sem ötl-hatol, minden tárgy előadónak van kiadva, aki temperamentusan, frissen és röviden előadja a maga mondanivalóját, sehol semmi kertelés, felesleges, készületlenségre valló szösztyárkodás, a választmány által előkészített határozati javaslatok a fején találják a szögeit, a közgyűlés tehát gyorsan határoz. A közgyűlés szép munkát végez. Dr. Ferenczy Gyula nagy perspektívájú jelentésben foglalta össze az elmúlt évnek lelkeszi szempontból fontos eseményeit, azután sorra kerülnek mindazok a dolgok, amikkel az egyesületnek foglalkoznia kell. Kiss Ferenc, a Kálvineum életető és irányító szelleme beszámol a Kálvineumról, mely több mint egy millió korona értéket reprezentál. A lelkeszővegyek és árvák sorsa, a Kálvineum segélyezése, a diakonissza- és fegyintézeti lelkeszek sorsa, neveltetési pótlék ügye mind alapos határozatok hozataiára nyújtott alkalmat. Ráért az egyelet arra, hogy az amerikai magyarok hazatelepítésének a kérdését felkarolja s foglalkozott a magyar közös bevásárlási szövetség ügyével. A legszebb az a nagy türelem s az a megértő tisztelet volt, amivel az elnök minden felszólaló kérelmét vagy indítványát pártolta és megvalósításhoz segítette, különösen pedig jól esett látnunk azt a nagy lelkesedést és odaadást, amellyel az egyesület tagjai minden kérdésben szemben viseltetik. Az Orsz. ref. lelkeszgyűlésület gyűlésére tanulni lehetnének elnökölni és tanácskozási vezetők azok, akik ehhez még nem értenek. A nivós tanácskozás minden tekintetben a legkellemesebb benyomást tette. A lelkeszgyűlésületnek 1710 tagja van, akik évi 10 koronát fizetnek. Tehát nem annyi, mint ahány ref. lelkesz van — és az egyesület mégis él és virágzik. Szóról-szóra igaza van Baltazár püspöknek, önérzettel és az igazságnak teljesen megfelelően mondotta: „Mi a mi hitünkéről cselekedetekkel tudunk számot adni.“ (Hat mi?! . . .) A gyűlés nagy lelkesedéssel újra megválasztotta a régi tisztkart. Különös szeretettel ünnepelte mindenki Baltazár püspököt. A gyűléseket megelőző délelőtti istentiszteleten Futó Zoltán szentesi lelkesz mondott igen hatásos beszédet. Mi evangélikusok nagyon gyengén voltunk képviselve. A 400 résztvevő között tizen is alig voltunk.“ (Oh sokkal többen. Szerk.)

— **Az olasz haretér borzalmi.** Leonhard Adelt, a Berliner Tageblatt tudósítója az olaszok harmadik offenzívájáról az alábbiakat írja: Amíg a szerb haretéren csapataink nagyszerű lendülettel előhaladtak, azalatt az Isonzó-mentén álló csapataink éjjel-nappal szünet nélkül verték vissza a félmillió olasz hadsereg rohamtámadásait. Négy olasz hadsereg állott két hét óta, tartalékai-val együtt Dél-Tirolban a Dolomit-fronton az Isonzó középfolysánál és a Doberbói fensikon, de mindeztideig nem sikerült mást elfoglalniok, mint a Ladró-völgyhöz vezető bejáratot és a Col di Lana előállításait, amivel szemben elvesztettek 150.000 katonát. A Dankl, Rohr és Boroevics parancsnoksága és Jenő főherceg főparancsnoksága alatt álló magyar- és osztrák hadseregek ma ugyanott állanak, mint október 21-én, amikor a legutóbbi olasz offenzíva megkezdődött. A Col di Lanánál a tiroli császárhadászok harcoltak, a tolmeini-hídfőnél a zágrábi horvátok és a szabadkai magyarok küzdöt-

tek. A görzi hídfőt dalmátok és lebergiek védtek, a doberbói fensikon pedig debreceni, budapesti és fehértemplomi magyarok ontották vérüket. A franciaországi eleven fainak itt újabb példája akadt. A hegyeken hó fekszik és a hideg a völgyekben is erősen érezhető. Hat napon keresztül pihenik ki a felváltott zászlóaljok fáradalmaikat, utána azonban újra előre kell menni és szembe kell nézniök az ellenséggel. Az olaszok offenzívájukat aknásharccal kezdték; ahol csak erre módjuk kínálkozott, aknászai rendszeresen igyekeztek előre jutni. Amikor közel jutottak akadályainkhoz, az olasz aknászok robbantásokkal próbálták azokat megsemmisíteni, drótakadályainkat pedig ollókkal keresztül vágni. Ilyen próbálkozások hetekig tartottak az olaszok részéről, míg végül megkezdődött a bombázás és az olaszok ezúttal alkalmazták először a dobpergészerű tüzet, amelyel Joffre legutóbbi látogatása alkalmával ajánlott nekik. Az osztrákok és magyarok, akik azt hitték, hogy az első két offenzíva borzalmi után már nem következhet fokozás, ötven hosszú órán keresztül valóságos pokoli katlanban találták magukat, valósággal lángnyelvek, süstörgő vasszilánk-szökőkútak között állottak (és mégis megállottak, köztök a mi fiaink, a 3-as honvéd teológusok, akiknek üdvözlétünket küldjük.) — A fedezékek beszakadtak, az embereket az olasz lövedékek darabokra tépték és sóhajtozás és jajgatás töltötte be az egész terepet. Mi, akik ennek a Dantepokliához hasonló borzalomnak csak a végét láthattuk, rémült csodálkozással kérdezzük magunktól, miképen lehetséges az, hogy emberek ilyen körülmények között tartottak ki, állottak újra talpra és vertek vissza rendületlenül az ellenség rohamait. Meri amikor megszűnt a tüzéség pokoli párbaja, felemelkedtek a négy olasz hadsereg rajoszlópai és az éj fedezete alatt előretörték állásaikból. Az osztrák és magyar őrségek helyükön voltak. A hátul levő tartalékok a riadóra elősiettek, de közben az ellenség ágyúja újra és újra tüzet ontottak ránk. A mérges gázok felhői borították be a csatateret és a védők felig eszméletlenül látták, hogy az ellenség sűrű tömegekben rohan felénk. Kettős küzdelmet kellett kiállaniok, egyrészt szenvedtek az olaszok fojtó gázbombái miatt, másrészt az ellenségnek kellett neki-vetniök magukat. Puskáikból és gépfegyvereikből vészes gyorstüzet adtak le és amikor az ellenség szuronyai már ügyszólván a mellük közelébe értek, kézigránátot vetettek feljük, amik az olaszok tömegeit szinte darabokra tépték. Az emberek egymásnak mentek, birkóztak egymással, halva estek össze, vagy kénytelenek voltak visszamenni. De csak lépésről-lépésre engedtek, arcukat és szuronyukat az ellenség felé fordították és hátraérkezve a tartalék fogadta az olaszokat, akiket azután egyesült erővel üttek el az állásokból. Nap-nap után így ismétlődött ez meg, de semmire sem tudtak menni, mert mindig elűztük őket.

— **Kik vettek részt a gyűléseken?** Adorján Lajos lelkesz, Póka-Marostorda. Ajtai Jenő lelkesz, Nyírmártonfalva. Akucs Lajos lelkesz, Nagypeszek. Andorkó Sándor lelkesz, Darnó. dr. Antal Géza theol. tanár, Pápa. Andrassy Kálmán lelkesz, Buj. Antal Géza lelkesz, Kispetri. Bacskay Sándor lelkesz, Nyíri. Bagdi János lelkesz, Ant. Baja Mihály lelkesz, Turkeve. Baky Ferenc lelkesz, Szalkszentmárton. Bányai Béla egyházkerületi pénztáros, Nyíregyháza. Balla Károly lelkesz, Fogaras. Barabás Samu lelkesz, Kolozsvár. Baráth Imre lelkesz, Gáva. Bárdi Pál lelkesz, Gödöllő. Barna Gyula lelkesz,

Disznóshorvát. Bartha László lelkész, Tiszalök. Batta János lelkész, Bodrogkeresztúr. Bacsó Lajos lelkész, Betfalva. Bartók György theol. tanár, Kolozsvár. Banosó Antal theol. dékán, Sopron. Barsi Sándor lelkész, Bokod. Bartha Dezső lelkész, Vámospéres. Bereczky József lelkész, Tasnád. Berey József esperes, Nagyeesed. Bertók Béla esperes, Munkács. Benkő Lajos lelkész, Hajdunánás. Bessenyei Imre lelkész, Mezősas. Bertalan József lelkész, Aranyospolyán. Bertalan Imre lelkész, Nyirtass. Bertalan Gábor lelkész, Tiszacséze. Bétteky Lajos lelkész, Szatmár. Biró Áron lelkész, Felsőboldogfalva. Biró Dezső lelkész, Rugonfalva. Biberauer Richárd lelkész, Budapest. Bethesda-kórház. Boosor Lajos lelkész, Tengőd. Bortnyik György esperes, Kölese. Beregszásy György lelkész, Tacs. Birtha József lelkész, Léva. Boros Jenő lelkész, Szatmár. Bokros Elek lelkész, Rónod. Borsos Károly főgimn. igazgató, Mezőtúr. Bodor Géza lelkész, Alsócsernáton. Bodnár Béla lelkész, Tamásváralja. Bottyán Pál lelkész, Belényes. Boosor László lelkész, Terehegy. Bodolay István lelkész, Mezőcsát. Bogdán Lajos lelkész, Peityen. Bod Ferenc lelkész, Bakonszeg. Bujtár János lelkész, Henese. Bihari Lajos lelkész, Salánk. Blatniczky Pál lelkész, Cinkota. Buza László jogakad. tanár, Sarospatak. K. Papp István ref. lelkész, Budapest. Csernák Béla lelkész, Berettyóújfalú. Czeglédi Sándor theol. tanár, Pápa. Czékus László ev. lelkész, Abaujszántó. Dr. Csengey Gyula ügyvéd, Budapest. Cseh Zoltán lelkész, Felsőlitke. Csekei Dávid lelkész, Alsóvárad. Csizsár István lelkész, Szamosdara. Csiba Imre lelkész, Dunamocs. Csinkay Károly közigazg. bíró, Budapest. Csiky Lajos ny. theol. tanár, Nagybánya. Csiky Andor lelkész, Borszénváros. Csiky László lelkész, Nagyenyed. Csia Kálmán lelkész, Etéd. Csomasz Dezső lelkész, Mezőtúr. Csutoros Albert lelkész, Érendréd. Dakó Lajos lelkész, Borsod. Darabos Sándor lelkész, Szarvas. Dávidházy János esperes, Kaba. Daxer György theol. tanár, Pozsony. Deák Gábor lelkész, Csikfalva. Dr. Deák János theol. tanár, Eperjes. Deme László segédlelkész, Budapest. Diószegi Mihály lelkész, Átány. Deák Lajos lelkész, Marosvásárhely. Dömötör László lelkész Szeremle. Dusza János lelkész, Pelsőc. Egeressy Imre ny. lelkész, Nemesborzova. Elek József lelkész, Sajóabony. Enyedi Andor lelkész, Sátoraljaújhely. Farkas Emil lelkész, Nagypeterd. Farkas Jenő lelkész, Udvarfalva. Fábián Mihály lelkész, Mészla. Fehér Gyula lelkész, Vereb. Fejér Pál lelkész, Erzsébetváros. Fekete Gyula lelkész, Nagykikinda. Fekete Gyula lelkész, Belsőbócs (Zsolca). Fodor György lelkész, Perkupa. Földváry Jenő lelkész, Somogyudvarhely. Földváry László lelkész, Váchartyány. Futó András lelkész, Tépe. Futó Zoltán lelkész, Szentés. Gaál Ferenc lelkész, Poroszló. Gal Lajos hitoktató, Budapest. Galambos János lelkész, Apácaszakálas. Gavallér János lelkész, Kisvarsány. Gáspár János lelkész, Bethlenszentmiklós. Gáspár László lelkész, Érszodoró. Geduly Henrik püspök, Nyíregyháza. Ifj. Gerenday Endre lelkész, Tass. Dr. Gergely György tanár, Máramarossziget. Dr. Gidófalvy István közjegyző, Kolozsvár. Gilicze Antal lelkész, Sikkós. Gömör János főgimn. igazgató, Eperjes. Glöckner Károly lelkész, Ujszívác. Görömbei Péter esperes, Nagykálló. Ifj. Görömbei Péter lelkész, Mándok. Gönczy Sándor lelkész, Tyukod. Dr. Gyenge János lelkész, Nagyzerénd. Györék József lelkész, Alsóseged. Győri Lajos lelkész, Kenderes. Hagymásy Ferenc lelkész, Pap. Halász Endre lelkész, Csorvás. Halász Imre lelkész, Adorjás.

Halász József lelkész, Tiszadorogma. Haypál Benő lelkész, Budapest. Händel Vilmos főesperes, Selmechánya. Dr. Hetessy Kálmán lelkész, Ókéske. Hettesheimer Henrik lelkész, Ószivác. Hevessy Bertalan ev. felügyelő, Tornalja. Hezser Emil lelkész, Tállya. Dr. Hittlich Ödön igazgató, Budapest. Hodor István lelkész, Köröstárkány. Hornyánszky Aladár luth. theol. tanár, Pozsony. Hornyánszky Ernő lelkész, Budapest. Hronyecz József püsp. irodavezető, Nyíregyháza. Hutka József lelkész, Bánóc. Igyártó Sándor lelkész, Bélzerénd. Jakab György lelkész, Alsóboldogfalva. Illyés Endre lelkész, Balmazújváros. Jakab Albert lelkész, Kiszalambosfalva. Jancsó Albert lelkész, Nyárádszentimre. Jancsó Lajos esperes, Marosújvár. Janka Károly lelkész, Nagygyéres. Juhász Elek lelkész, Csengerbagos. Juhász József lelkész, Garamvezekény. Juhász László lelkész, Győrtelek. Juhász Sámuel lelkész, Furta. Kakasi Márton lelkész, Nagyteremi. Kájel István lelkész, Felsőreg. Kálmán Dezső ny. lelkész, Debrecen. Kátai Endre lelkész, Dunaszentgyörgy. Kapi Béla lelkész, Körmend. Dr. Kaesóh Lajos lelkész, Gyön. Karacsny Imre lelkész, Földes. Keresztury József lelkész, Nagygyéres. Dr. Kéler Zoltán ügyvéd, Budapest. Kerekes Zsigmond lelkész, Maklár. Keresztesi Gyula lelkész, Magyarpéterlaka. Keviczky László lelkész, Kondoros. Kirchner Gyula gyáros, Selmechánya. Kiss Gyula lelkész, Vámosladány. Kiss Ferenc lelkész, Holtmáros. Kiss Lajos lelkész, Garbócbogdány. Kiss László lelkész, Orosháza. Konta Károly lelkész, Kiskálna. Kontra Dezső lelkész, Zseliz. Konrad Géza lelkész, Váradiass. Kosdy János lelkész, Köröszegapáti. Kiss József esperes, Pápa. Kocsis József lelkész, Sikkós. Kovács Emil lelkész, Budapest. Kovács Sándor lelkész, Vajdahunyad. Kovács László esperes, Koronka. Kovács Lajos lelkész, Kisvárd. Kovács Sándor theol. tanár, Pozsony. Kovács Zsigmond lelkész, Diószád. Kovács Lajos esperes, Marosillye. Kovácsy Kálmán lelkész, Rákospalota. Kónya Gyula lelkész, Kolozs. Kósa Ferenc lelkész, Gyönk. Kozma László lelkész, Sztána. Kozma Zsigmond lelkész, Biharnagybajom. Könyves János lelkész, Biharszentjános. Köpeczy Károly lelkész, Tasnádszarvad. Körtvélyessy Zoltán, lelkész, Bata. Kórocz József lelkész, Tiszaberezel. Kralovánszky László ügyvéd, Budapest. Krasznai István lelkész, Gyula. Krieger Mihály lelkész, Nyíregyháza. Krupecz István ev. esperes, Hontudvarnok. Kulcsár Sándor ny. lelkész, Mohács. Kustár Dániel fegyint. lelkész, Vac. Kübecher Albert főesperes, Leibic. Lányi Árpád lelkész, Hotfűzességymat. Lengyel István püsp. titkár, Miskolc. Lénárd Ede lelkész, Szamosdob. Lénárt Lajos lelkész, Kisujfalu. Lengyel József lelkész, Abaujszínna. Lénárt József lelkész, Kolozsvár. Leffler Béla tanár, Nyíregyháza. Dr. Lersch Kornél ev. felügyelő, Szepesszombat. Liedermann Frigyes főjegyző, Budapest. Losonczy Endre lelkész, Hódmezővásárhely. Lukácsy Imre lelkész, Dunavecse. Ludmann Lajos lelkész, Révarányos. Maklár Károly lelkész, Kunhegyes. Dr. Magda Sándor lelkész, Csicsér. Makay Elek lelkész, Szatmárhegy. Major Gyula lelkész, Paptamas. Mátis Márton lelkész, Szada. Dr. Makay Sándor lelkész, Budapest. Maksa József lelkész, Nagykapos. Maresa Imre lelkész, Kishodos. Magócsi Ditz Sándor egyet. tanár, Budapest. Madár Mátyás esperes, Felpécz. Maléter István jogtanár, Eperjes. Marjai Károly lelkész, Mezőtúr. Masznyik Endre theol. tanár, Pozsony. Mayer Endre theol. tanár, Eperjes. Dr. Márk Ferenc lelkész, Békés. Máthé Gyula lelkész, Kozárvár. Mándi Szabó Miklós

lelkész. Kiralydaróc. Meikő István lelkész. Vasmegyer. Medgyaszay Mihály lelkész. Felsőesernáton. Medgyaszay Vince lelkész. Lepsény. Mezey József segédlelkész. Rakospalota. Mészáros Lajos lelkész. Sáp. Miskolczy László lelkész. Gáborján. Mizsák Péter lelkész. Beregsom. Molnár Zoltán lelkész. Kismarja. Molnár Lajos lelkész. Kispelcske. Mozsonyi Sándor lelkész. Kadarkut. Dr. Mikler Károly jogtanár. Eperjes. Nagy Béla tanár. Sarospatak. Nagy Elek lelkész. Kissolymos. Nagy István lelkész. Szokolya. Nagy Károly tanár. Kolozsvár. Nagy Lajos lelkész. Tiszaszalka. Nagy Lajos lelkész. Felsőbánya. Nagy Lajos lelkész. Székelykeresztúr. Nagy Ferenc lelkész. Damók. Nagy Sándor lelkész. Tiszánagyfalu. Nagy Vince lelkész. Tök. Németh József lelkész. Hedrehely. Noszkó István lelkész. Rákoskeresztúr. Nyomarkay Sándor lelkész. Ungnyarád. Dr. Obál Béla theol. tanár. Eperjes. Oláh Péter lelkész. Magyarböd. Oláh Sándor lelkész. Szamoskrassó. Orosz Tamás segédlelkész. Kisvarsány. Osváth Pál lelkész. Döge. Pál Gyula lelkész. Nemesborzova. Palágyi István lelkész. Beregsurány. Pálur Miklós lelkész. Szilágysámon. Pap Lajos lelkész. Magyarláros. Paulik János lelkész. Nyiregyháza. Pauliny Károly lelkész. Mezőberény. Pázmány Vince lelkész. Bede. Pánczél Jenő segédlelkész. Hódmezővásárhely. Payr Sándor theol. tanár. Sopron. Peleskey Sándor lelkész. Visk. Pethő Sándor lelkész. Nemesoroszi. Porzolt Adám lelkész. Tiszaszentmárton. Porzolt István lelkész. Ujfehértó. Polgár Gyula lelkész. Varasfenés. Raffay Sándor ev. lelkész. Budapest. Ravasz László theol. tanár. Kolozsvár. Rác Gyula lelkész. Nagyhalász. Rácz János lelkész. Gyöng. Rehó Gyula lelkész. Tiszavid. Réthy László lelkész. Magyarreges. Révész Imre theol. tanár. Kolozsvár. Révész Kálmán esperes. Kassa. Rothe Lajos lelkész. Asztély. Sarkadi Mihály lelkész. Tiszaújlak. Sarkadi Nagy Antal lelkész. Szabolcsveresmart. Salga Zoltán lelkész. Ikland. Sátor Dávid lelkész. Szinerváralja. Sárközi Lajos lelkész. Nagykolcs. Sárkány Lajos lelkész. Feketeardó. Sárkány József lelkész. Tiszavárkony. Sárkány Kálmán lelkész. Nagygút. Seres Abrahám lelkész. Barabás. Sebők István lelkész. Nyiracsád. Simon Ándor lelkész. Tarpa. Simon Zsigmond lelkész. Botyka. Simon Gábor lelkész. Abafája. Sipos József lelkész. Milota. Sógor Endre lelkész. Sámód. Soós István lelkész. Diósvizsló. Soltész Elemér lelkész. Nagyhánya. Sütő Kálmán lelkész. Megyaszó. Sütő József lelkész. Mezőterebes-Gorond. Sütő Miklós lelkész. Balazsér. Szalay József lelkész. Nagybecskerek. Szabó Imre lelkész. Sárrétudvari. Szikszay András lelkész. Ibrány. Szalánczy Bertalan földbirtokos. Kömörő. Szabados László lelkész. Körtvélyes. Szabó Béla lelkész. Somogyhatvan. Szabó István lelkész. Eszeny. Szabó Bálint lelkész. Hetes. Szabó Károly lelkész. Sárközújlak. Szabó Lajos lelkész. Domahida. Szabó András lelkész. Vásárosnamény. Szabó Bertalan lelkész. Csökmő. Szabó András lelkész. Mezőkeresztes. G. Szabó Mihály lelkész. Tiszabecs. Szabó József lelkész. Aranyosmeggyes. Szabó János lelkész. Köröstarcsa. Szabó Károly lelkész. Nagysolymos. Szabó Aladár lelkész. Apagy. Szabó Menyhért lelkész. Kaplony. Szakáts József lelkész. Kislétán. Szarka Károly lelkész. Vetés. Szarka Boldizsár lelkész. Panyola. Dr. Szelényi Aladár egyh. főjegyző. Budapest. Szemes László ny. lelkész. Biharszentjános. Szeles Sándor lelkész. Beregdaróc. Szentmártoni Dániel lelkész. Martony. Szentiványi Árpád ker. felügyelő. Sajógömör. Szentimrei József lelkész,

Dercen. Székely László lelkész, Szentmártonkáta. Szécsényi István segédlelkész, Bátor. Szép Kálmán lelkész. Kővárhosszúfalu. Dr. Szelényi Ödön theol. tanár. Pozsony. Szendrey István lelkész, Beregsom. Széll György esperes. Avasújváros. Szigeti Elek lelkész, Biharkeresztes. Szilva István lelkész, Felsőfügöd. Szilágyi Béla lelkész. Cece. Szinay Sándor lelkész, Nagyöved. Szilávik Mátyas theol. tanár, Eperjes. Szobonya József lelkész, Járm. Szondy Géza lelkész, Kispereg. Szolnok Gerzon lelkész, Hajduböszörmény. Szöcs Farkas theol. tanár, Budapest. Szteló Gerő lelkész, Besztercebánya. Szücs István lelkész, Tiszasalamon. Szücs Károly lelkész, Balatonkövesd. Szücs Dezső lelkész, Csajág. Szuhay Benedek lelkész, Sajókápolna. Szücs Kálmán lelkész, Lajosmizse. Takács Ferenc lelkész, Szaniszló. Takács Zsigmond lelkész, Gálospetri. Tarczy Géza lelkész, Csomaköz. Tariska Sándor lelkész, Kölese. Tomori Pál lelkész, Paszab. Tomori Dezső lelkész, Szabolcs. Thomas Gyula lelkész, Kökös. Torró Miklós lelkész, Ika-falva. Tóth András lelkész, Nyírgelse. Tóth Sándor lelkész, Kuncsorba. Tóth Lajos lelkész, Tiszadob. Tóth Ferenc lelkész, Berzék. Tóth Zsigmond lelkész, Nagymad. Tóth József lelkész, Körösladány. Tóth Lajos lelkész, Szürte. Tóth Béla lelkész, Miskolc. Tötös György lelkész, Szilágybagos. Tökés Ernő lelkész, Brassó. Török Imre lelkész, Kisújszállás. Tudja Mihály lelkész, Deregnő. Tussay János lelkész, Bánfalva. Tukaes László lelkész, Bere. Tukaes Lajos lelkész, Nyírmeggyes. Dr. Tüdös István püspök, Miskolc. Udvardy Gyula lelkész, Madar. Ungváry Gyula lelkész, Tamáshída. Úrházy Lajos lelkész, Lovasberény. Zajdo László lelkész, Zsip. Zöld József lelkész, Resicabánya. Zsilinszky Mihály elnök, Budapest. Vaday Béla lelkész, Sarmaság. Vadas Gyula lelkész, Magyarcsanak. Vadon Miklós lelkész, Zsáka. Vajthó Lajos, Hernádcsány. Vajda Mihály lelkész, Gyanta. Vargha Jenő lelkész, Méhtelek. Vargha Imre lelkész, Sajóivánka. Vargha Károly lelkész, Halmi. F. Vargha Lajos lelkész, Nagyrábé. Vargha Károly lelkész, Korláthelme. Vargha Péter lelkész, Feldoboly. Vargha Kálmán lelkész, Káloz. Vargha Sándor lelkész. Iváncsa. Veress Bálint lelkész, Hencida. Vásárhelyi János lelkész, Beszterce. Végh József esperes, Ermihályfalva. Vass Mihály esperes, Gégény. Virág József lelkész, Lasztomér. Vásárhelyi Zsigmond lelkész, Szamosújlak. Visky Ferenc lelkész, Egri. Vértessy Mór lelkész, Bihartorda. Vietórisz József tanár, Nyiregyháza. Veress Károly lelkész, Nyírtura. Ezen kívül a debreceniek és vidékiek s a nagyszámú helybeliek, akikhez még a szállásokat nem kérő vendégek járultak. (E névsort a jelentkezések alapján közöltük.)

— **Református segédlelkész** nevelői állást keres úri családnál helyben vagy vidéken. Elvállal akár elemista, akár polgárista fiúkat és leányokat. Cím a kiadóhivatalban.

— **Lelkeszi házakhoz** ügyes varrónő ajánlkozik. Vidékre is elmegy. Cím a kiadóhivatalban.

— **Előfizetőink és hirdetőink** figyelmét felhívjuk, hogy a kiadóhivatalt érintő mindennemű levelezések, reklamációk, hirdetési díjak stb. kifejezetten *Nagy László kiadóhivatali intéző Debrecen, városi nyomda* címére küldendők.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: dr. Veress István, dr. Varga Zsigmond.

ORGONA !!

Nagyváradon, fő-utca. 51/15.

ÚJ ORGONÁKAT

készíték a legújabb pneumatikus csőrendszer szerint, golós-ládaival. Biztos működéséért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal birnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is precizen azonnal megszólalnak.

Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítás és hangolás a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona készítő.

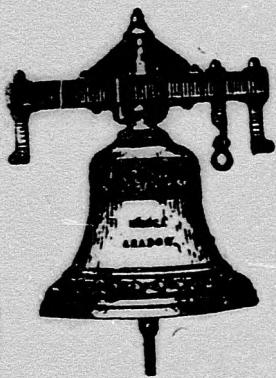
Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és erőöntődéje, szivattyúgyár

ARAD, RÁKOCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja cs. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegetakarítás éretik el. Kitűnő jó hang és tartóságáért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot húzhat és tűzmentes vas-álványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre ala kítását, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Löfkovits Arthur

— orás, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Háborús ujdonságok!

„JÖJJÖN EL A TE ORSZÁGOD“.

Egyházi beszédek a világ háboru idejéből.

Irta: JÁNOSI ZOLTÁN.

Ára füzve 3 korona. Vászonkötésben 5
korona. — Portóra 20 fillér.

ISTEN IGÉJE A HÁBORÚBAN.

Templomi beszédek néhány imádsággal. Irta: Fülöp József.
Ára 3 kor. 50 fill. Portó 20 fillér.

TÁBORI ÉNEKESKÖNYV

református katonafiaink részére.
Összeállította: URAYS ÁNDOR.

Ára 36 fillér, 10 darab megrendelésnél 32 fillér, 100 darab megrendelésnél 27 fillér.

ISTEN A MI ERŐSSÉGÜNK.

Egyházi beszédek a nagy háború idejéből. Irta: Bokross Elek. Ára 1 korona. Portó 10 fillér.

Háborús idők imádságos könyve.

Irta: Szolnok Gerzson.

IV-ik kiadás. Ára vászonkötésben 1 kor.
10 darab megrendelésnél 90 fillér.
100 darab megrendelésnél 75 fillér.

Kaphatók:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában DEBRECEN.